

FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM YAKLAŞIMI

1.BÖLÜM

1. Farklılaştırılmış Öğretimin Kuramsal Temelleri

Farklılaştırılmış öğretim; **alan teorisyenleri tarafından** bir araç, bir tutum, bir yaklaşım, bir felsefe, bir program uyarlama stratejisi, bir organizasyon stratejisi veya bir sınıf yönetimi modeli olarak ifade edilmektedir.

Başka bir deyişle farklılaştırılmış öğretim, öğretim stratejilerinin çeşitliliği aracılığıyla öğrencilerin çeşitliliğine yanıt vermek anlamına gelir.

Farklılaştırılmış öğretim yaklaşımı;
Piaget'in bilişsel gelişim kuramına,
Vygotsky'nin yakınsal gelişim alanına(Sosyal etkileşim ile öğrenme) ve
Gardner'in çoklu zekâ kuramına,
beyin temelli öğretim araştırmalarına ve öğrenme stillerine dayanmaktadır

Öğrencilerin art arda zihinsel temsillerin parçalanması ve yeniden yapılandırılması yoluyla nasıl öğrendiklerini ortaya çıkaran **ilk kişi Jean Piaget'tir.**

Piaget'e göre çocuk, dünya üzerinde hareket ederek ve dünyaya ilişkin yaptığı kavramsallaştırmaları birbirine bağlayarak öğrenir.

Vygotsky, yakınsal gelişim alanını,
çocuğun bağımsız çalışma yoluyla yapabildiği gerçek gelişim seviyesi ile **bir yetişkin veya akranlarıyla iş birliği içindeyken** yapabileceği potansiyel gelişim seviyesi arasındaki mesafe olarak açıklamaktadır.

Farklılaştırılmış öğretimin teorik çerçevesini oluşturan Vygotsky'nin
sosyal gelişim yapılandırmacı öğrenme teorisinin ilkeleri şöyledir

- **Öğretmenden öğrenciye-öğrenciden öğretmene** doğru iki taraflı olarak öğrenmeyi teşvik eden **sosyal etkileşimler** önem taşımaktadır.
- Öğrenme sürecinde bireyin kendisinden daha bilgili birine (**öğretmen, koç veya akıl hocası**) ihtiyacı bulunmaktadır.
- Öğrenciler kendilerinin ulaşabilecekleri veya bir rehber eşliğinde başarabilecekleri bir görev üzerinde çalıştıklarında daha etkili bir şekilde öğrenirler.

Farklılaştırılmış öğretim aynı zamanda **Gardner'in çoklu zekâ teorisinden ve Bloom'un taksonomisinden ilham almaktadır.**

Gardner'a göre

1) Her öğrencinin düşünme ve öğrenme konusunda güçlü tarafları bulunmaktadır. Öğrenciler, bu güçlü taraflarını kullanırken daha kolay öğrenir ve üretirler.

2) Sınıfında farklılaştırılmış öğretim uygulayan bir öğretmen, sınıfını tanır ve öğrencilerini gelişimsel olarak en üst düzeye çıkarmak için onların her birinin güçlü ve zayıf yönlerini besler.

3) Farklılaştırılmış bir sınıf ortamında öğretim süreci, zekâ alanlarına göre şekillendirilir.

Bloom'untaksonomisi;

- (a) Hatırlama,
- (b) Kavrama (anlama)
- (c) Uygulama,
- (d) Analiz,
- (e) Sentez ve
- (f) Değerlendirme

Farklılaştırmanın amacı: Tüm öğrencileri seviyelerinin en üst düzeyine çıkarmaktır.

Farklılaştırmanın uzun vadeli amacı: Yaşam boyu öğrenmedir.

Farklılaştırmanın temel öğeleri: a) İçerik b) Süreç c) Ürün d) Öğrenme ortamı

Farklılaştırılmış Öğretim Yaklaşımının Temel İlkeleri

(Tomlinson & Imbeau, 2011):

1. Güçlü bir sınıf topluluğu, grup üyelerinin her biri için öğrenmeyi destekler.
2. Nitelikli öğretim programı her sınıfa özeldir.
3. Öğrenciler için ulaşılabilir görevler, grup içerisindeki bireysel farklılıkları dengeler ve tüm öğrencilerin kapasitesine saygı gösterir.
4. Tüm öğrenciler için yüksek öğrenme hedefleri içerir.
5. Süreç içerisinde devam eden değerlendirme duyarlı öğretim hakkında bilgi verir.
6. Farklılaştırılmış bir sınıfta, öğrencilerin kendi özel ihtiyaçları için tasarlanmış görevler üzerinde benzer bir hazırlık düzeyine sahip akranlarıyla çalışmalarını gereken zamanlar vardır.
7. Esnek sınıf yönetimi, bir sınıftaki tüm öğrenciler için farklılaştırma ve etkili öğrenme için gerekli yapı ve açıklık dengesini sağlar.

Tomlinsona göre ;

1) **Öğrencinin** hazırbulunuşluk düzeyleri, ilgi alanları ve öğrenme farklılıkları odaklanılmalıdır.

2) Öğrenme deneyimini sosyal ve işbirlikçi bir süreçtir.

3) Sınıfta olanların sorumluluğunu önce öğretmene, sonra da öğrenciye yüklemektedir.

Farklılaştırılmış Öğretimin Temel Öğeleri

Farklılaştırılmış bir sınıfta öğretmenlerin her bir öğrenciyi temel içerikle buluşturmak için özel ve sürekli gelişen planlar (**ESNEK**) yapmaları önemlidir.

2. BÖLÜM

2. Farklılaştırılmış Öğretimde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Bunlardan en çok bilinenleri: istasyon, merkezler, ajanda, karmaşık öğretim, yörünge çalışmaları, giriş noktaları, öğrenme sözleşmeleri ve katlı öğretimdir.

İstasyonlar:

İstasyon tekniği öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak, öğrencilerin aktif katılımının sağlandığı bir tekniktir. Farklı konular aynı yöntemle öğretilir.

Öğrenciler farklı hazırbulunuşluk düzeylerine göre farklı öğrenme görevi ve aktivitesine yönlendirilir.

Öğrenciler farklı istasyonlardaki aktivitelerle o konuda pratik yapabilir, bazen arkadaşlarına öğretebilir, bazen de konuyla ilgili proje hazırlayabilir.

Öğrencilerin hangi istasyona gideceği öğretmen tarafından belirlenebileceği gibi uygun yönlendirmelerle öğrenciyi de bırakılabilir.

İstasyonlar; öğrenme istasyonu, uygulama istasyonu, proje istasyonu, sanat istasyonu, müzik istasyonu olabileceği gibi öğrenci ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda farklı istasyonlar da oluşturulabilir. Örneğin 4. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında farklı kültürler konusunu işleyen bir öğretmen; sınıfında öğretme, pratik, geleneksel kıyafetler, ünlü yemekler, konuşulan diller ve karşılaştırma istasyonu oluşturabilir.

Merkezler:

Aynı konunun farklı yollarla öğrenilmesi amaçlanır.
(istasyondan ayrılan yönüdür)

İlgi ve öğrenme olmak üzere iki merkez türü kullanılmaktadır.

Öğrenme merkezleri, öğrenciyi bir konuyu öğretmek ve öğrenilmiş bir konunun pekiştirilmesini sağlamak amacıyla sınıfların bir köşesinde hazırlanan etkinlik ve malzemelerin oldukları yerlerdir.

İlgi merkezleri, öğrencilerin konu hakkında, kendi ilgi alanlarında çalışma yapmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan yerlerdir

Örneğin, 3. Sınıf fen bilgisi dersinde maddeyi niteleyen özellikleri anlatmak isteyen bir öğretmen; deney yapma merkezi, eğitsel oyun hazırlama merkezi ve soruşturma merkezi oluşturabilir.

• **Deney Merkezi:** Bu merkezde öğrencilerden konuya uygun olan deneysel etkinlikleri

yapılmaları istenir. Yapılan deney etkinliklerinden sonra öğrencilerden deney raporu yazmaları beklenir.

• Eğitsel Oyun Hazırlama Merkezi: Bu merkezdeki öğrenciler konuyla ilgili olarak örnek bir eğitsel oyun planlaması yapıp hazırlayabilirler. Öğrencilerin eğitsel oyunları planlarken oyunun amacı, oyunun yeri, kullanılacak araç gereçler, oyunun süresi gibi hususlara dikkat etmeleri gerekecektir.

• Soruşturma Merkezi: Bu merkezdeki öğrenciler öncelikle hep birlikte bir şarkı söyleyerek şarkının sözleri hakkında düşünürler. Öğrenciler bu etkinlik üzerinde fikirlerini ortaya koyduktan sonra öğretmen onlara bir araştırma sorusu sorar. Her maddeye dokunulmasının, her maddenin tadına bakılmasının ya da koklanılmasının vücudumuza nasıl bir zararı olabilir? Hep birlikte tahminler ve fikirler üzerinde tartışılır.

Öğrenme Ajandaları:

***Her öğrenci için farklı görevlerin verildiği bir uygulamadır.

*Bu uygulamada her öğrencinin bir ajandası bulunur.

*Öğretmen, öğrencilerin ajandalarına çoğunlukla **iki haftada** tamamlanacak görevler yazar.

Bu stratejinin amacı derse destek olmaktır.

*Ajanda stratejisi ile öğrenciler kendi öğrenme hızlarında; kendi öğrenme stillerine, çoklu zekâlarına uygun etkinlikleri tamamlar.

Karmaşık Öğretim:

*Karmaşık öğretim, birçok **özellik açısından** birbirinden farklı öğrencilerin grupları için **geliştirilmiştir.**

*Her türlü zekâ, malzeme, stil, içerik vb. özelliklerden faydalanan **küçük grup uygulamasıdır.**

*Bu uygulama ile **öğrenciler birbirlerinin olumlu yönlerinin farkına varmış olur.**

***AMAC:** Her öğrencinin çalışmaya farklı bir yönden katkı yapması sağlanmasıdır.

Karmaşık öğretimi ustaca uygulayan öğretmenler ,

*Öğrenciler çalışırken gruplar arasında hareket ederler.

*Öğrencilere çalışma hakkında açık uçlu sorular sorarlar.

*Ayrıca zamanla öğretmenler öğrencilere kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu ve yetkisini devrederler.

*Daha sonra otoriteyi iyi yönetmek için gereken becerileri geliştirmede öğrencileri desteklerler.

Yörünge Çalışmaları:

***Proje yönteminin bireysel uygulanan şeklidir.**

*Hazırlanan projelerin işlenen konunun yörüngesi etrafından seçilir.

*Yörünge çalışmaları **derse destek amacıyla kullanılabilir.**

*Projenin içeriğinde olduğu gibi araştırmasının planlanması ve yürütülmesi ile sunumun nasıl yapılacağı konusunda da **karar öğrencilerin kendisine aittir.**

*Öğrenci proje konusunu **–mevcut üniteden olmak kaydıyla–** kendisi seçer.

* Proje süresi **3-6 hafta** olarak belirlenir.

Giriş Noktaları:

*Üst bilişsel öğrenme kuramlarına dayanır.

*Öğrencilere aynı anda farklı giriş noktalarından başlama imkânı sunulur.

*Bu giriş noktaları çoklu zekâ alanlarına göre tasarlanmaktadır.

*Öğrenci, bir giriş noktasında konuyu okuyarak başlarken bir diğerinde bir film izleyerek veya drama yaparak başlayabilir.

Öğrenme Sözleşmesi:

***AMAÇ:** Öğrencilerin eğitim sürecine aktif olarak katılmalarını artırmak, onlara bağımsız çalışma alışkanlığı kazandırmak ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını sağlamak amacıyla kullanılan bir stratejidir.

* Öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşmadır.

*Öğrencilerin kendi öğrenmelerini yapılandırmalarını ve eğitim sürecinde aktif katılımlı öğrenciler olmalarını sağlar.

Dayandığı temel ilke, pasif alıcı öğrenen yerine, öğrenme-öğretme sürecinde aktif rol alan öğrencidir.

Kath Öğretim:

Öğrencilerin hazırbulunuşluk, öğrenme hızları, ilgileri, bilişsel yetenekleri ve öğrenme stillerindeki bireysel farklılaşmanın öğretim ortamında meydana getireceği olumsuzluğu gidermek amacıyla kullanılmaktadır.

Kath öğretim, farklı öğrenme ihtiyaçlarına sahip olan öğrencilerin **aynı konu üzerinde** fakat farklı karmaşıklık ve soyutluk düzeyinde çalışmalarını sağlar. Bu sayede odak aynı olmasına rağmen odak noktasına farklı zorluk seviyelerindeki yollardan ulaşılır.

Ödevler, köşeler, etkinlikler, deneyler, materyaller, değerlendirme; öğrencilerin ilgilerine, hazırbulunuşluklarına ve öğrenme profillerine göre farklılaştırılır

Öğrencilerin seviyelerine göre katlara yerleştirme anlayışına dayanır.

Bloom taksonomisini kılavuz olarak kullanmaları önerilmektedir

Bloom taksonomisine göre katlar, basitten karmaşığa doğru, kolaydan zora ve bilinenden bilinmeyene olmak üzere birbirinin ön koşulu olacak şekilde aşamalı (taksonomik) olarak sıralanır.

Grup Araştırmaları:

***Öğretmen** öğrencilere konu seçimi konusunda **rehberlik eder** ve ilgi alanlarına göre sınıfları gruplara ayırır.

***Öğretmenin amacı** kaynaklarla ilgili farkındalık kazanmalarını sağlamaktır

3. Farklılaştırılmış Öğretimde Değerlendirme Teknikleri

Öğrencilerin değerlendirilmesi; öğretimin **başında**, öğretim **sürecinde** ve öğretim **sonunda** olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilir.

Öğretim öncesinde kullanılan değerlendirme tekniklerinin amacı ön değerlendirmedir. Ön değerlendirme özellikle öğrencilerin öğretilen konu ile ilgili ne bildiklerini tespit etmek amacıyla yapılır.

Köşe Kapmaca:

*Tekniğin uygulanmasında ilk olarak sınıfın köşelerine üzerinde **“neredeyse hiç”**, **“bazen”**, **“sıklıkla”** ve **“kesinlikle”** ifadeleri yazan kartlar yerleştirilir.

*Öğrencilerden konu ile ilgili bilgisini ifade eden köşeye gitmesi istenir. Kendi köşesine giden öğrenci, konu hakkında ne bildiğini ve neden bu köşede olduğunu açıklar.

KutuYapma:

*Öğrenci bir kâğıda büyük bir kutu çizer, ardından bu kutunun içine küçük bir kutu çizer.

***Dıştaki kutuya “Ne biliyorum?”**

***İçteki kutuya ise “Ne bilmeliyim?”** sorusunu yazar.

*Sonra da bu sorulara cevap arar.

Evet-Hayır Kartları:

*Öğrenciler bir kart alarak bu kartın bir yüzüne **“evet”** diğer yüzüne

“hayır” yazarlar.

* Öğretmen, soru sorduğu zaman bu kartlardan kendi durumlarına uygun olanı kaldırmalarını ister.

BÖLÜM: 3

Öğretim Sürecinde Kullanılan Değerlendirme Teknikleri

Geri bildirim için öğrenmenin bitimine kadar beklenirse çok geç kalınmış ya da yanlış bilgi veya beceriler kazanılmış olabilir.

Parmakla İşaretleme:

Öğrencilerin başparmaklarını kullanarak öğrenmenin neresinde olduklarına ilişkin bildirim vermeleri sağlanır.

- **Başparmak yukarı doğru olduğunda**, konu hakkında **çok şey biliyorum**,
- **Başparmak yana doğru olduğunda**, konu hakkında **biraz bilgim var**,
- **Başparmak aşağıya doğru olduğunda**, konu hakkında **çok az bilgim var** anlamındadır.

Yumruk Yapma:

*Bu teknik bir **öz değerlendirme tekniği** olarak kullanılabilir.

*Konuyu bilme derecesine göre öğrencinin parmak sayısını artırması istenir.

*Bu uygulama için ilk olarak öğrencinin **“Bu konuyu ne derece iyi biliyorum?”** sorusunu kendi kendine sorması istenir. Sonra parmak kaldırılır.

- **5 parmak açık olduğunda:** Birisine açıklayabilecek kadar iyi biliyorum.
- **4 parmak açık olduğunda:** Yalnız başıma yapabilecek kadar biliyorum.
- **3 parmak açık olduğunda:** Biraz yardıma ihtiyacım var.
- **2 parmak açık olduğunda:** Daha fazla pratik yapmaya ihtiyacım var.
- **1 parmak açık olduğunda:** Henüz öğrenmenin başındayım, anlamına gelmektedir.

Gerçekle Yüzleşme:

*Öğrencilerden konuyla ilgili bilgi seviyelerini **duygularıyla** cevaplamaları istenir.

*Öğrencilere 3 adet kart dağıtılır. Bu kartlara **mutlu, sakin ve üzüntülü** üç adet yüz resmi çizilir.

*Öğrenciler konuya yönelik duygularla cevaplanabilecek durumlarda ellerindeki bireysel kartlarda yer alan mutlu, ciddi ve üzgün yüz ifadelerinden birini seçerek havaya kaldırır.

Öğretim Sonrasında Kullanılan Değerlendirme Teknikleri

*Öğretmenin öğrencinin öğrenmesi istenilen hedefi, bilgi veya beceriyi başarıyla öğrenip öğrenmediğini görmesi amacıyla yapılır.

*Bu değerlendirmeler standartlaştırılmış **testler, projeler**, öğretmen tarafından oluşturulan **sınavlar/testler veya sözlü raporlar** olabilir.

Sarmal Oluşturma: Öğrencilere **o günün öğrenme konusuna yönelik çeşitli sorular yöneltilir**. Sorulan soruların **cevaplarını öğrencilerin kâğıda yazmaları istenir**. Sonrasında, **öğrenciler bir daire oluşturur**. Dairedeki her öğrenci **dönüşümsel olarak** söz hakkı alır ve kâğıda yazdıklarını okur.

SimitTekniği:

*Öğretmen tahtaya bir simit şekli çizer.

*Şeklin **dış tarafına "öğreniyorum"** ve **iç tarafına "biliyorum"** ifadeleri yazılır.

*Daha sonra öğrencilerden konu hakkındaki bilgilerini paylaşımları istenir. Gelen cevaplar simit şeklinin ilgili yerlerine not edilir.

Bu teknik farklı bir şekilde de kullanılabilir: Öğrenciler, simit şekli gibi bir iç ve dış daire oluştururlar. Çemberin içindeki öğrenciler, dışarıdaki öğrencilerle eşleşir. Her bir öğrenci bildiklerini paylaşır. Paylaşımaya devam etmek için iç daire saat yönünde, dış daire ise saat yönünün tersine hareket eder.

Konuşma Halkası:

*Bu teknikte öğrencilerden **üçer kişilik** gruplar oluşturulur.

*Öğrencilere A, B ve C isimleri verilir. A, belirlenen konu hakkında konuşmaya başlar ve kendisine işaret verilene kadar devam eder. Sonra B, konu hakkında konuşmaya başlar; o da kendisine işaret verilene kadar konuşmaya devam eder. Sonra C, konu hakkında konuşur. Bu şekilde öğrencilerin konu hakkında konuşacak bir şeyleri kalmayınca kadar devam edilir.

Bu sayede öğrencilerin konu hakkında ne kadar bildikleri ya da öğrendikleri tespit edilmeye çalışılır.

Döngüsel Yansıma:

*Sınıfın farklı yerlerine üzerine konuların yazılı olduğu kâğıtlar asılır.

*Öğrenciler küçük gruplara ayrılarak köşelere giderler ve burada bulunan kâğıtlara konu hakkındaki düşüncelerini yazarlar.

*Gruplar kendilerine verilen işaretlerle bir sonraki konunun yer aldığı bölüme giderler.

*Öğretmenin işareti ile gruplar bir sonraki köşeye geçerler.

*Öğrenciler döngüsel olarak sınıfın köşelerinde hareket etmeye devam eder.

Sonrasında gruplar en son buldukları köşedeki kâğıtları alarak kâğıttaki konu ile ilgili yazılanları sınıfta okurlar ve tartışır.

Portfolyo:

*Öğrenci çalışmalarının bir araya getirilmesidir.

*Portfolyo, önceden yapılan çalışmaların sergilendiği **fiziksel bir klasör veya web sitesi, E-portfolyo, blog, sosyal medya hesapları gibi** dijital bir panodur

*Portfolyolar katedilen ilerlemeyi gösterebilir, başarının kanıtlarını sunabilir, ölçme ve değerlendirmeyi destekleyebilir ve hangi ek öğrenmelerin gerçekleşmesi gerektiğini gösteren bölümler sunabilir.

***Öğrenci** kişisel geri bildirimler ve düşüncelerle kendi kendini değerlendirir **öz değerlendirme yapabilir**

*Portfolyonun içine konacak ürünlerin seçiminde hem öğrencinin hem de öğretmenin yer aldığı bir ortaklıktır.

Öğrenci tarafından seçilen ürünlerde **"kırmızı nokta", öğretmen tarafından seçilen ürünlerde **"sarı nokta"**, öğretmen ve öğrencinin birlikte seçtiği ürünlerde **"yeşil nokta"** şeklinde olabilir.

***Portfolyo sürecinin ilk aşaması ürünlerin toplanması aşamasıdır.** Ürünler yılın başından itibaren toplanır.

Bunlar ev ödevleri, projeler, yazılı metinler, zihin haritaları, testler, ödevler, videolar, mektuplar, grafik düzenleyiciler, laboratuvar raporları, şiirler, eleştiriler, ses dosyaları ve kitap incelemeleri olabilir.

***Portfolyo sürecinin ikinci aşaması ürünlerin seçimidir.** Öğrenciler kurallara göre parçaları seçerler. Kriterler şunlar olabilir: gurur duyulan en iyi parça/en iyi ürün, devam etmekte olan bir iş, öğrenci/öğretmen seçimi, en ileri düzey/zorlu ürün ve özel veya özgür seçim.

***Portfolyo sürecinin üçüncü aşamasında öğrenciler niçin bu parçanın seçildiğini ve hangi kriterleri sağladığını açıklar.**

***Dördüncü aşamada,** öğrenciler bir dahaki sefer ne yapacaklarına, nelere odaklanacaklarına, neyin iyileştirilmesi gerektiğine ve takdir edileceklerin neler olacağına karar verebilirler.

Öğrenciler belirledikleri hedefleri ve öğrenmelerini arkadaşlarına ve diğer önemli kişilere açıklarlar.

3. İÇERİK FARKLILAŞTIRMA VE DERS TASARIM ÖRNEĞİ

İçerik, öğretim sürecinin “girdisi”dir. Öğretilmesi beklenen konuların bütünüdür.

İçeriğe erişimi farklılaştırma yollarından bazıları şunlardır:

- Öğrencilerin bireysel farklılığına hitap edecek farklı okuma düzeylerinde metin veya roman kullanma,
- Bilgiyi hem bütünden parçaya , parçadan bütüne yaklaşımlarıyla sunma,
- Farklı seviyelerdeki okuma malzemeleri ile çalışan öğrencileri destekleme ve onları cesaretlendirme,
- Bir konu ile ilgili desteğe ihtiyacı olan öğrencilerle aynı konuda ileri düzeyde olan öğrencilere seviyelerine uygun çalışmalar verme,
- İçeriği hazırbulunmuşluk düzeylerine göre farklılaştırmanın amacı, öğrencilerden öğrenmeleri istenen temel bilgi ve beceriyi öğrencinin okuma ve anlama kapasitesiyle eşleştirmektir.
- **İçeriği farklılaştırmanın amacı,** mevcut öğrenci ilgileri üzerine inşa edilen veya öğrenci ilgi alanlarını genişletebilen fikirlerin ve öğretim araçlarının programa dâhil edilmesidir. İçeriğin öğrenme profillerine göre farklılaştırılmasının amacı ise bir öğrencinin tercih ettiği öğrenme yöntemine uygun öğretim araç gereç ve uygulamalarının işe koşularak öğrencilerin öğrenme kapasitelerini en üst düzeye çıkarmak ve bu sayede hem etkili hem de keyifli öğrenme ortamı oluşturmaktır.

4. BÖLÜM

4. Farklılaştırmanın Temel Öğeleri

Bu öğeler: içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamıdır.

İçerik

İçerik, öğretim sürecinin “girdisi”dir. Bu girdi, öğretilmesi beklenen konuların bütünü oluşturur.

***İçeriği öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine göre farklılaştırmanın amacı,** öğrencilerden öğrenmeleri istenen temel bilgi ve beceriyi öğrencinin okuma ve anlama kapasitesiyle eşleştirmektir.

***İlgi alanlarına göre farklılaştırmanın amacı,** mevcut öğrenci ilgileri üzerine inşa edilen veya öğrenci ilgi alanlarını genişletebilen fikirlerin ve öğretim araçlarının programa dâhil edilmesidir.

Süreç

Süreç, öğrencilerin bilgiyi aktif olarak işleyip anlamlandırmaya çalışmalarıyla başlar. Bu da okulda genellikle “etkinlikler” yoluyla gerçekleştirilir. Bir öğretim döngüsünün süreç aşamasında yapılan farklılaştırma çok önemlidir.

Ürün

*Öğrencilerin öğrenmelerinin hedeflendiği temel bilgi ve becerileri **süreç içerisinde öğrendiklerini, anladıklarını ve yapabildiklerini göstermenin yollarıdır** yani öğrencinin bildiğini ortaya koymaya yönelik bireysel yorumudur.

*Öğrencilerin öğrendiklerini ortaya koyabilecekleri deneme, makale veya diğer yazı türleri gibi ürünler yazılı ürünlerdir.

4. SINIF SOSYAL BİLGİLER FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİM DERS TASARIMI ÖRNEĞİ

Ders: Sosyal Bilgiler

İlişkili Olduğu Yetkinlik: Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler

Öğrenme Alanı: Üretim, dağıtım ve tüketim

Kazanım: Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır.

Süre: 4 ders saati

Beceri: Çevre okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, harita okuryazarlığı

Değer: Duyarlılık, sorumluluk

Kavram: Çevre, turizm, tarım, sanayi, madencilik

Yöntem/Teknik: Soru-cevap, küçük grup tartışması, büyük grup tartışması

DERS ÖNCESİ HAZIRLIK

***Bir ders öncesinde öğretmen**, öğrencilerin konuya ilişkin ön bilgilerini değerlendirebilmek için ek 1’de yer alan **KWL (Ne biliyorum? Ne öğrenmek istiyorum? Ne öğrendim?)** etkinlik formunu dağıtır.

*Öğrencilere **ilk iki soruyu cevaplamaları gerektiğini, son soruyu ise ders sonunda cevaplayacaklarını söyler.**

-Sonrasında öğretmen gelen verilere ve daha önce öğrenme stillerine yönelik gerçekleştirdiği informal gözlemlere dayalı olarak grupları belirler.

-Ardından istasyon tekniğine uygun olarak aşağıdaki oturma planını hazırlar. Her bir istasyona turizm, tarım, sanayi ve madencilik olmak üzere tematik isimler verir. İstasyon şeflerinin diğer öğrenciler tarafından tanınabilmesi için şapka, önlük vb. ayırt edici bir kıyafet hazırlanır.

DERSİN İŞLEM BASAMAKLARI

Giriş:

Öğretmen, çocuklara “Çocuklar, bildiğiniz gibi 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kapsamında farklı ülkelerden çok sayıda çocuk ülkemizi ziyarete geliyor. Sizlerden bugün bir grup öğrencinin yaşadığımız bölgeye geleceklerini hayal etmenizi istiyorum. Onlara yaşadığımız bölgeyi nasıl anlatmaya çalışırdınız? Hangi özellikleriyle bölgemizi tanıttırdınız? Nelerden bahsederdiniz?” diye sorar.

Belirli bir süre düşünmelerine izin verdikten sonra cevapları alır.

Daha sonra çocuklara “Yaşadığımız bölgeyi daha yakından tanımaya ne dersiniz?” diye sorar. “Sizlerle bugün yaşadığımız bölge olan Karadeniz’de uzun bir seyahate çıkacağız. Bolu’dan Artvin’e kadar süren bu uzun yolculukta birlikte seyahat etmeye ne dersiniz?” diyerek derse geçiş yapar.

Derse geçiş: Öğretmen “Bugün sizlerle ailemizdeki ve yakın çevremizdeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıyacağız” diyerek derse başlar.

Gelişme: Öğretmen, derse girişteki örnekten yola çıkarak bölgenin yabancı arkadaşlara tanıtımı için tarımdan, turizmden, sanayiden, madencilikten ve hayvancılıktan yararlanılabileceğini söyler. Ardından etkileşimli harita üzerinde bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin bir sunum gerçekleştirir. Sunumun ardından tekrar yabancı arkadaşlara yaşanan bölgeyi tanıtabilmek için neler yapılabileceğini sorar. Bu doğrultuda önerileri alır. Önerilerin hayata geçmesi için istasyon tekniğinden yararlanılacaktır.

Öğretmen, öğrencileri hazırbulunuşluk düzeylerini göz önünde bulundurarak gruplar (Kimi zaman da öğrenci tercihlerine bırakılabilir. Örneğin öğrencilerden 1'den 3'e kadar saymaları istenir.

Aynı sayıyı söyleyen öğrencilerin sınıfın üç farklı köşesinde aynı yere geçmeleri istenir.). Ardından öğretmen, gruplara hangi istasyonda ve nasıl çalışacaklarına dair açıklama yapar. Her bir grubun istasyonda 10 dakika çalışacağını, süre sonunda çalışma nerede kaldıysa orada bırakıp saat yönünde bir sonraki istasyona hareket edileceğini söyler.

3. İstasyona gelindiğinde ise etkinliğin tamamlanacağını ifade eder.

Bu süreçte öğretmen, istasyonlara bir "istasyon şefi" belirler.

Yeni istasyona geçen öğrencilerin bir önceki grubun bıraktığı yerden devam edeceği söylenir.

Turizm istasyonu: Bu istasyonda öğrencilere ilk olarak Karadeniz Bölgesi'ndeki turistik faaliyetleri ve yerleri listeleyecekleri, ardından Karadeniz Bölgesi'ne kışın gelecek olan yabancı turistlerin sayısını artırmaya yönelik bir reklam filmi senaryosu hazırlayacakları ifade edilir. Reklam filmi senaryosunun temelini kış turizmi oluşturacaktır.

Tarım istasyonu: Bu gruptaki öğrencilerden Karadeniz Bölgesi'nin üç boyutlu tarım ürünleri haritasını yapmaları istenir. Öncelikli olarak grupta yer alan öğrencilere ülkemizin farklı bölgelerinde yetişen çeşitli tarım ürünleri sunulur. Öğrencilerden bu ürünleri incelemeleri ve Karadeniz Bölgesi'nde yetişenleri sınıflamaları istenir. Ardından öğrencilere boş şablon olarak sunulan Karadeniz Bölgesi haritasına söz konusu ürünleri bölgeyle uyumlu olarak yerleştirmeleri istenir.

Sanayi ve Madencilik İstasyonu: Bu istasyonda öğrencilere Karadeniz Bölgesi'nde yaşanan sanayi ve maden temelli çevre sorunlarını içeren Ek 3'te yer alan gazete haberi verilir.

Öğrencilerden bu haberi okumaları istenir. Ardından haberde var olan problem durumunu belirleyerek söz konusu çevre sorununu önleyebilecek bir proje önerisi tasarlamaları istenir. Öğretmen süreç içerisinde her bir grubu yakından gözlemleyerek gerekli dönüt ve düzeltmeleri gerçekleştirir. Belirli aralıklarla "başparmak" tekniğinden yararlanır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bireysel Değerlendirme: Öz değerlendirme formu

Öğretmen öğrencilerin her birine ders öncesinde dağıttığı KWL formunu göndererek onlara "Ne öğrendim?" bölümünü tamamlatır. Ek 4'te yer alan bireysel değerlendirme etkinliği formu doldurulur.

Grup Değerlendirme: "Kâğıdı Gönder!" Etkinliği

Öğretmen dersin sonunda önceden hazırladığı büyük bir kartona grupların ele aldığı konu başlığını yazar. Her bir gruba kartonları gönderir ve gruplardan o gün ne öğrendiklerini yazmalarını ister. Öğrendiklerini yazan grup, kartonu başka bir gruba gönderir. İkinci grup, yazılmış olanları okuduktan sonra konu başlığı ile ilgili bildiği farklı şeyleri yazar. Daha sonra farklı gruplar kartona eklemelerde bulunur. Süreç tüm gruplar katkıda bulunana kadar devam eder. Ardından tüm kâğıtlar sınıf ortamında paylaşılır.

Etkili bir farklılaştırmadan söz edilebilmesi için öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına göre uyarlanmış bir öğrenme ortamının aşağıdaki özellikleri içinde barındırması önemlidir.

- Öğretmen, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel ihtiyaçlarına uyum sağlar ve yanıt verir.
- Öğrenciler hem fiziksel hem de duygusal olarak kendilerini güvende hissederler.

- Öğretmen, her öğrencinin doğasında var olan farklılıklara saygı duyar ve onları destekler.
- Bireysel farklılıklar doğal ve olumlu kabul edilir.
- Öğrenciler, öğrenenler olarak birbirlerine saygı duymayı ve birbirlerini desteklemeyi öğrenirler.
- Öğretmen ve öğrenciler, günlük rutinler ve sınıf işleyişi hakkında karar verme sürecine katılırlar.
- Sınıfın fiziksel düzenlemeleri esnek ve öğrencilerin çeşitli öğrenme seçeneklerine erişimini destekler.

Farklılaştırılmış öğretim, öğretmenlerin öğrenci çeşitliliğine yanıt olarak değiştirebilecekleri içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamı olan bu dört sınıf unsuruna vurgu yapar. Bu dört unsurun değiştirilmesi, öğrencilerin hazırbulunuşluk, ilgi alanları ve öğrenme profilleri arasındaki farklılıklara “yer açar”

5. BÖLÜM

1. Farklılaştırılmış Öğretimde Öğretmen Roller

Öğrenciler okula Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ana hatlarıyla belirlediği hem bilişsel hem de duyuşsal ihtiyaçlarla gelirler. Öğretmenler bu ihtiyaçlara farklı yollarla cevap verirler.

Bir öğretmenin öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik tepkisini ve öğrenci faydaları açısından kalitesini belirleyici faktörlerden biri, öğretmenin eylemlerini şekillendiren felsefedir. İkinci faktör ise öğretmenin belirli bir eylem planını oluşturma ve takip etmeye yönelik yetkinlik düzeyidir.

Genellikle bu iki faktörü "istek" ve "beceri" olarak düşünülür.

Farklılaştırılmış bir sınıfta öğretmenlerin çeşitli şekillerde ve zaman içinde, öğrencilerine hem bireysel olarak hem de bir bütün olarak tutarlı bir şekilde iletmeleri beklenen belirli mesajlar vardır.

Bu mesajları Kılınç (2021:96-97) şöyle özetlemektedir:

Davet mesajı: Burada olmanızdan, sizi daha iyi tanıyacak olmaktan çok memnunuz ve sınıfa önemli deneyimler ve özellikler getirdiğinizin farkındayım. Burayı sizin için değerli bir öğrenme ortamı yapmak için elimden geleni yapmak istiyorum.

Yatırım mesajı: Bu sınıfta ve dünyada önemli olduğunuzdan, olabildiğince hızlı ve çok büyümenize yardımcı olmak için çok çalışacağım. Başarınız çabanızdan kaynaklanacağı için sizden de çok çalışmanızı isteyeceğim.

Kalıcılık mesajı: Her zaman ilk denemenizde her şeyi doğru yapamayabilirsiniz. Ben de sizin için ve sizinle birlikte başarınızı geliştirecek yaklaşımlar bulmak için çalışacağım. Sizden asla vazgeçmeyeceğim.

Fırsat mesajı: Gençsiniz ve dünyada var olan olasılıkları yeni öğreniyorsunuz. Kendinizi çeşitli ortamlarda, çeşitli rollerde ve çeşitli içeriklerle görmeyi için sizlere fırsatlar sunmak istiyorum. Bu, geleceğe hazırlanmanız ve sizin için var olan olasılıkları görüp heyecanlanmanız için bir fırsattır.

Düşünme mesajı: Sizi dinleyeceğim, sizden öğreneceğim, sizi sınıfımızda çalışırken gözlemleyeceğim, ilerlemenizi inceleyeceğim ve rehberliğinizi isteyeceğim. İşimi ve sizin için nasıl çalıştığımı mümkün olduğunca sık düşüneceğim. Daha bilinçli ve etkili bir öğretmen olabilmek için kendimden bunu bekliyorum. Daha bilinçli ve etkili bir öğrenci olabilmeniz için sizden de aynısını isteyeceğim.

Farklılaştırmayı destekleyen öğretmen, esnek ve yapıcı biçimde, geleneksel olmayan yöntemleri kullanma ve daha iyi sonuçlara ulaşma bakımından kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır.

2. Duygular ve Öğrenme

*Öğrencilerin ncelikli gereksinimi güvenlidir.

*Sınıftaki güvenlik, fiziksel güvenliğin yanında düşünsel güvenliği de içerir.

*Eğer öğrenciler günlük hayatlarında dalga geçilmesine maruz kalıyor veya zorbalığa uğruyorlarsa tüm dikkatlerini öğrenmeye veremezler.

*Ayrıca beceri seviyelerinin üzerinde bir zorlukla karşılaşan öğrenciler, öğrenme konusundaki çabalarından ziyade utanma duygusu ve gülünç duruma düşme konusunda endişe duyarlar.

Zihin temelli eğitim için üç temel unsur vurgulanmaktadır. Bunlar: duygusal iklim ve ilişki veya rahatlatılmış uyanıklık ve karmaşık deneyimde öğretim veya derinleştirmedir.

Ödüller ve cezalar, öz güdülenme şansını ve öğrenmeyi bir ödül olarak görmeyi azaltır. Ödülleri kullanmanın beş işlevsel alternatifi şunlardır:

- Tehdidi ortadan kaldırmak
- Güçlü bir olumlu iklim yaratmak
- Geri bildirim artırmak
- Hedefleri belirlemek
- Olumlu duyguları harekete geçirmek ve bunlara ilgi uyandırmaktır.

Duygular öğrencinin davranışını etkiler çünkü farklı zihin-beden durumları yaratır.

Durum; belirli bir duruş, solunum hızı ve vücuttaki kimyasal dengeden oluşan bir andır.

Duygusal çevre, öğretimle etkileşime girer ve bilgilerin nasıl bir araya getirildiğini etkiler.

3. Sınıf İklimi

Farklılaştırılmış bir sınıfta tüm öğrenciler kendilerini, risk alma konusunda ve öğrendiklerini veya eksikliklerini ifade edebilecek kadar emin ve güvende hissetmektedirler.

Öğretmenlerin öğrencilere verdikleri sözlü ya da yazılı geri bildirim sadece övgü ya da eleştiri için değil, aynı zamanda çaba ve kalıcılığı güçlendirir nitelikte olmalıdır. Örneğin “Aferin. Gerçekten bunu bitirmek için çok uğraştın. İhtiyacın olan bilgiyi bulana kadar aramaya devam etmen hoşuma gitti.”

Fiziksel ve duygusal atmosfer, sınıfın fiziksel özelliklerinden etkilenir. Uygun aydınlatma, temizlik, düzenlilik ve öğrenci çalışmalarının paylaşımı gibi şeyler olumlu bir atmosfere katkıda bulunur.

Öğretmenlerin, öğrencilerin kendilerini güvende hissedebilecekleri ve gelişebilecekleri risksiz bir destekleyici ortam yaratmak için yapabilecekleri her şey değerlendirilmeli ve uygulanmalıdır.

Birbirlerini tanıyan ve saygı duyan öğrenciler, kendilerine verilen görevler farklı olduğunda farklılıklara karşı daha hoşgörülü olmaktadırlar

4. Farklılaştırılmış Öğretimi Planlama

Farklılaştırılmış öğretimin planlanma aşamaları şu şekilde özetlenebilir

1. İlk olarak dersin kazanımlarını göz önünde bulundurarak öğrencilerin bilmeleri gerekenler, yapabilmeleri gerekenler veya öğrenme sonrasında olmaları gereken durumlar açık olmalıdır. **Ayrıca final değerlendirmesi hazırlanır.**

2. İçeriği, bilgi ve becerileri bütüncül bir şekilde kazandıracak şekilde yapılandırılır.

3. Öğrencilerin neyi bildikleri ve neleri öğrenmeleri gerektiği belirlenir.

4. Öğrencilerin öğrenmeleri gereken bilgi ve beceriler ile bunları kazanmaları için neler gerektiğini belirlenir.

5. Öğrencilerin bildiklerini göstermelerine fırsat sağlanır. Bunu yaparken onlara seçenek sunulmalıdır.

Ayrıca en etkili sonuç değerlendirmenin ne olacağı ve nasıl puanlanacağı belirlenmelidir.

PROGRAM TÜRLERİ VE PROGRAM GELİŞTİRME

Dr. Öğr. Üyesi Dilruba KÜRÜM YAPICIOĞLU

1. Giriş

Eğitimin temel amaçlarının bireyin kendini gerçekleştirme ve de topluma yararlı olmasını, bir diğer deyişle toplumsallaşmasını sağlamak olduğu söylenebilir.

Eğitim programlarının şekillenmesini etkileyen önemli etmenler:

*Toplumun ulaşmak istediği genel hedefler,

*hükümet politikaları,

*birey ve toplumun gereksinimleri ve bu gereksinimlerdeki değişim, buna etki eden bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve benzeri birçok durum

2. Eğitim Programının Tanımı

***Bobbitt (2017), Latince “yarış alanı” ve “yarış” anlamından yola çıkarak eğitim programını “çocuk ve gençlerin yetişkin yaşamında yapılması gereken şeyleri iyice yapabilme becerisi geliştirmek ve her açıdan yetişkinlerin olması gerektiği gibi olmak için yapmaları ve deneyimlemeleri gereken şeylerin toplamı” biçiminde ele almıştır.**

Tyler (1948) bu kavramı, geçmişte ya da şu andaki uygulamalar ile bilimsel ve kuramsal çalışmalardan elde edilen amaçlar doğrultusunda biçimlenmiş öğrenci yaşantılarının bütünü olarak tanımlamıştır.

English'e (1992) göre program, okul ya da okul sistemi içinde en azından öğretmenlerin öğrencilere öğretmesi gereken içeriği ve kullanabilecekleri yöntemleri içeren bir doküman ya da plandır.

Posner (2004) ise hem öğretmene hem de değerlendirme sürecine karar vermeye olanak sağlayan öğrenme ürünleri dizisi olarak ele almaktadır.

Ornstein ve Hunkins (2009) ise eğitim programını kendine özgü temelleri, bilgi alanları, araştırma yaklaşımları, kuramları, ilkeleri ve uzmanları olan bir çalışma alanı olarak tanımlamışlardır.

Türkiye'deki araştırmacı ve düşünürler tarafından da çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır.

Varış'a (1994: 18) göre eğitim programı, "Bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı millî eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar."

Ertürk (1979: 14) eğitim programını, "yetişek" kavramını kullanarak açıklamaktadır ve yetişegi "Belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü." olarak tanımlamaktadır.

Sönmez (2015: 11) de eğitim programı kavramı yerine "yetişek" kavramını kullanır ve ona göre "Yetişekler, öğrencide gözlenmeye karar verilen hedef ve davranışları, onların içerikle bağlantısını, eğitim ve sınav durumlarını kapsar."

Program kavramıyla ilgili yapılan yorumlardan

bazıları şunlardır (Hewitt, 2018; Demeuse ve Strauven, 2016; Ellis, 2015; Ornstein ve Hunkins, 2009; Oliva, 2005):

Program;

- **Siyasi bir araçtır.** Bu görüşe göre eğitim programı dünyada topluma bağlılığı artırmaya çalışan bir araç olarak görülmektedir.
- Hizmet etmekte olduğu toplum ve kültürünün bir yansımasıdır.
- Toplumsal etkinliklerin bir sonucudur.
- Aralıksız çalışan bir yeniden düzenleme sürecidir.
- Ne öğrenildiğidir.
- Okulda alınan tüm derslerdir.
- Öğretme ve öğrenmeyi aydınlığa kavuşturan yapıdır.
- Öğretmen ve öğrencinin ellerinde hayat bulan bir varlıktır.
- Eğitimin kalbidir.
- Okullaşmanın özüdür ve okulun varoluş sebebidir.

Ornstein ve Hunkins'e (2009) göre bir kişinin eğitim programı kavramı ne kadar keskin ve netse öğrenme-öğretmeyle ilişkili faktörleri yok sayma ve gözden kaçırma eğilimi o kadar büyüktür.

Buna göre genel olarak bir programın amaç/hedef (niçin), içerik (ne), öğretme-öğrenme süreci (nasıl) ve ölçme ve değerlendirme (ne kadar) olmak üzere dört birbiriyle sıkı ilişkili öge üzerine kurulu bir yapı olduğu söylenebilir.

3. Program Türleri

Program türlerine ilişkin yapılan sınıflandırmalardan bazıları aşağıda sunulmuştur.

- Eisner (1985):** Açık program
Dolaylı program
Örtük program
İhmal edilen program
- Posner (2004):** Resmî program
Uygulamadaki program
Örtük program
İhmal edilen program
Ekstra program
- Crawford (2011):** Öğretilen program
Yazılı program
Test edilen program
- English (1982):** Resmî program
Resmî olmayan program
Örtük program
- Glatthorn (2000):** Önerilen program
Öğrenilen program
Öğretilen program
Örtük program
Yazılı program
Test edilen program
Desteklenen program
- Sönmez ve Alacapınar (2015):** Karşıt yetişek
Örtük yetişek
Resmî yetişek
Ek yetişek

•**Resmî program:** Resmî metinlerde açıkça belirtilen biçimde geliştirilen; hedefleri, konuları ve işleniş sırasını; kullanılacak araç gereçleri ve değerlendirmeyi içeren bir programdır

Ders planı hazırlama konusunda öğretmene temel oluşturan bu program türünün en temel özelliği, belli bir kapsamının ve düzeninin olmasıdır.

Sönmez ve Alacapınar'a göre bu tür programın en geçerli olanı devlet tarafından hazırlanıp eğitim bakanlığınca yürütülendir. Bu yönüyle eğitim programı hukuki bir nitelik de taşır. Okul, eğitim programında neyin öğretilmesi gerektiğini önerir ve anayasa ile ilgili yasalar temel alınarak bu program oluşturulur .

Ülkemizde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tüm eğitim basamakları için geliştirilen programlar, resmî programa örnek gösterilebilir ve bu yönüyle de zorunlu bir özellik gösterir.

•**Uygulamadaki program:**

Bu program **uygulanan, dolaylı, işe vuruk, gerçekleşen ya da öğretilen program** olarak da adlandırılmaktadır.

Uygulanması planlanan eğitim programının uzmanlar tarafından önerildiğini ve programın uygulanması sırasında asıl kararı öğretmenin verdiği ifade etmektedir.

Bir başka deyişle öğretmenin gerçekte ne öğrettiğini, önemini öğrenciye nasıl ilettiğini ve öğrencilerin gerçekte nelerden sorumlu olduklarını kapsayan bir program türüdür

•**Test edilen program:** Öğretmen, eğitim kurumları ve devlet tarafından hazırlanan **sınavlarda ölçülen öğrenmeleri kapsayan** program türüdür

•**Örtük program:** **Gizli, saklanan ve informal** program olarak da adlandırılan örtük program, resmî/formal program dışında **yazılı ve resmî olmayan**, farklı hedeflerin kazanılmasını sağlayan bir program türüdür.

Eğitim sistemleri, okulun yönetimi ve yapısı, okul kuralları, disiplin anlayışı, okul ile çevre ilişkileri, öğretmen-yönetici-öğrenci arasındaki ilişkiler vb. tutum ve davranışlar örtük programın kapsamını oluşturmaktadır.

Informal eğitime örnek?

İnformal eğitimde **kişinin öğrenmesi; taklit ve gözlem yolu ile gerçekleşmektedir.** Örnek olarak; köy ortamında yaşayan bir kişi, tarlayı nasıl şekillendireceği, hayvanlara nasıl baskım yapılacağını büyüklerine bakarak öğrenebilir. Aynı şekilde onların davranışlarını taklit edip öğrenebilir

• **İhmal edilen program:**

*Resmî programda yer almasına karşılık uygulamaya konmayan, göz ardı edilen, üstünkörü geçilen ya da atlanan programdır

***Öğretmenin buradan soru gelmez deyip geçtiği yerlerdir**

*Programın ihmal edilmesinin sınav sistemi, veli, öğretmen beklentileri, okulun fiziki olanakları, okulun bulunduğu bölge gibi çok çeşitli nedenleri olabilir.

•**Ekstra program:**

* **Okulun dışında** yapılması planlanmış her türlü deneyim, etkinlik bu programın içinde yer almaktadır.

*Bu tür etkinliklere **spor karşılaşmaları, halk oyunları, sinema,tiyatro, konferanslar, sergiler vb. örnek olarak verilebilir**

Gönüllülük esasına dayanması nedeniyle de resmî program ile farklılık gösterir.

•**Desteklenen program:**

* Programın desteklenmesi için sağlanan kaynakları (**ders kitabı, ders saati, sınıf sayısı, derse ayrılan süre vb.**) içeren bir program türüdür

•**Önerilen program:**

***Bilim insanları ya da meslek kuruluşlarınca hazırlanan program türüdür.** Türk Eğitim Derneği (TEDMEM, 2015) tarafından hazırlanarak sunulan “Ulusal Eğitim Programı 2015-2022” önerilen program türüne örnek teşkil etmektedir.

•**Karşıt program:**

***Sönmez tarafından oluşturulan bu program, resmî programın hedeflerinin tam karşıtını savunan kişileri yetiştirmek üzere oluşturulan bir programdır.**

*Örtük programdan farklı olarak bu program resmî programa tamamen karşı bir tutum ve eylemi içerir

Eğitim programlarıyla ilgili bir diğer sınıflandırma ise eğitim, öğretim ve ders programı sınıflandırması şeklindedir.

Eğitim programı, genel olarak Millî Eğitim Bakanlığında ve eğitim kurumlarında yer alan kurum içi ya da kurum dışı tüm etkinlikleri kapsayan bir programdır. Bu program türü en genel program olup öğretim ve ders programlarının çerçevesini oluşturur.

Öğretim programı, eğitim programı içinde yer alan ve özellikle öğrenme-öğretme etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasını kapsayan bir programdır.

Ders programı ise öğretim programı içinde yer alan matematik, Türkçe, beden eğitimi gibi bir ders ya da kursun amaçlarını, içeriklerini, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerini kapsayan bir program olarak tanımlanabilir

4. Program Geliştirme Süreci

Program geliştirme, en genel tanımıyla eğitim programının öğeleri olan **hedef, içerik, öğretim-öğrenme süreci ve değerlendirme** boyutları arasındaki dinamik ilişkiler bütünü (Demirel, 2020) olarak tanımlanmaktadır.

Program geliştirme süreci en genel biçimiyle **planlama, tasarlama, deneme, değerlendirme ve programa süreklilik kazandırma**

aşamalarından oluşur.

4.1 Programın Planlanması

Bu aşamada geliştirilecek programla ilgili **konu alanı uzmanları, programın geliştirilmesine karar veren yetkililer, programın tasarımında etkili olan ve kararlara yön veren kişiler, konuyu farklı açılardan irdelemeye destek olacak danışmanlar** vb. yer almaktadır

Bunun yanı sıra **öğretmenler, öğrenciler, sivil toplum örgütleri üyeleri** de bu çalışmalarda doğrudan ya da dolaylı bir biçimde yer alabilmektedir.

Çalışma ekibi belirlendikten sonra; bu çalışmaların ne kadar sürede gerçekleştirileceği, sürecin hangi aşamasında hangi adımların izleneceği, bu sürecin ne kadar sürede tamamlanacağına ilişkin çeşitli kararların alındığı çalışma planının yapılması ve ardından sürecin en kritik aşaması olan, tasarıya temel teşkil edecek biçimde gereksinimlerin belirlenmesi süreci planlanır.

Maslow'un da belirttiği gibi bireyleri güdüleyen en temel şey gereksinimlerdir ve dolayısıyla bu gereksinimler programların geliştirilmesi sürecine kaynaklık eder.

4.2 Program Tasarısının Hazırlanması

Tasarının hazırlanması programın öğelerini kapsar. **Bunlar:** amaçlar, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme ve değerlendirme

4.3 Programın Uygulanması

Tasarlanan eğitim programının uygulamada amaçlarını ne denli gerçekleştirebildiğini belirlemek için bir deneme uygulamasına gereksinim vardır. **Hewitt'in (2018) de belirttiği gibi bir eğitim programının pilot uygulamasının yapılmasındaki amaç, gerçekte nasıl görüldüğünü anlayabilmektedir.**

4.4 Programın Değerlendirilmesi

Programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir.

Bu sürecin sonunda program olduğu gibi uygulamaya konabilir, geliştirilerek uygulamaya başlanabilir ya da sonlandırılabilir.

4.5 Programa Süreklilik Kazandırılması

Program geliştirme, döngüsel bir süreçtir. **Değişimin kaçınılmazlığı, gereksinimlerin çeşitlenmesi ve programın dinamik bir yapıya sahip olması; sürekli geliştirilmesinin temel gerekçelerini oluşturmaktadır**

PROGRAM DEĞERLENDİRME

1. Giriş

Eğitim sisteminde yapılan değerlendirmeler rastgele alınmış kararlara dayandırılmayacak bir süreçtir.

Hazırlanan programların, planlanan öğretim etkinliklerinin gerekliliğe uygun olup olmadığı ya da ne düzeyde uygun olduğu sorularına ancak **değerlendirme sürecinde** yanıt aranabilir.

2. Program Değerlendirmenin Amacı ve İşlevi

*Değerlendirme, en genel tanımıyla bir karar verme sürecidir.

*Program değerlendirmede de anahtar sözcük "karar verme"dir.

Bu karar verme süreci birtakım sorulara yanıt aranmasını gerektirir. Barnes bu soruları şu şekilde açıklamaktadır:

"Ne değerlendirilecek?"

Niçin ve nasıl değerlendirilecek?"

Kim / kimin için değerlendirilecek?"

Nerede değerlendirilecek?"

Ne zaman değerlendirilecek?"

***Ertürk program değerlendirmeyi**, programın istenen davranış değişikliğini gerçekleştirmekte başarılı olup olmadığının belirlenmesi olarak tanımlamaktadır.

***Varış'a göre** program geliştirme ve değerlendirme, iç içe yürütülen bir süreçtir.

***Posner** ise belirli bir amaç doğrultusunda yapılan incelemelere dayalı olarak programın değerinin belirlenmesini program değerlendirme olarak tanımlamaktadır.

***Ornstein ve Hunkins'e göre** değerlendirme, en genel tanımıyla bir konu hakkında karar vermek için bilgi toplama sürecidir.

***Oliva'ya göre** de program değerlendirme, bilimsel temelleri olan bilgi toplama sürecidir ve bu sürecin başarısında soru sormak, doğru soru sormak ve doğru soruları doğru insanlara sormak olmak üzere üç önemli nokta vardır.

***Melrose** program değerlendirmeyi, bir programın değeri ya da yararlılığını ya da bireye, gruba, hizmet sunulan kuruma ya da topluluğa uygunluğunu belirleme süreci olarak ele almaktadır.

Program değerlendirme genel olarak eğitim kurumlarının çağın gereklerine uygun bireylerin yetiştirilip yetiştirilmediğini, bireylere istedik davranışların kazandırılıp kazandırılmadığını; eğer kazandırılmamışsa nedenlerini bulmayı amaçlayan, bir süreç olarak açıklanabilir.

Program değerlendirmenin sadece öğrenci başarısına yönelik değerlendirmelerle sınırlı kalmadığı, başka amaçların da söz konusu olduğu açıkça görülmektedir.

Örneğin; programın amaçlarına ulaşma düzeyini belirleme, içeriğin uygunluğuna karar verme, uygulanan öğretim ve değerlendirme yaklaşımlarının etkililiğini belirleme programın bir ya da birden fazla ögesinin işlevselliğini tartışma, güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarma, sorunları tanımlama, gereksinimleri ve eğitimde kullanılacak kaynakları belirleme, karar vericileri bilgilendirme, uygulayıcılara kendi uygulamalarına ilişkin dönüt verme, bilim ve teknolojinin yarattığı gelişmeleri takip edebilme vb. amaçlarla programlar değerlendirilebilmektedir

Bu sürecin sonunda alınan karar, programın olduğu gibi sürdürülmesine, geliştirilmesine ya da sonlandırılmasına karar vermede kritik bir öneme sahiptir.

Programların değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken kavramlardan biri de bağlamdır.

Bağlam; bir olay veya durumun sosyal, kültürel, coğrafi, ekonomik, siyasi, yasal, tarihsel, psikolojik ve felsefi ilişkiler örüntüsü olarak tanımlanabilir.

3. Program Değerlendirme Süreci

Program değerlendirme, programı geliştirmek amacıyla elde edilen verilerin bir araya getirildiği ve yargıya varıldığı sistematik bir süreçtir.

Bu sürecin temel aşamalarını Yüksel ve Sağlam program değerlendirme yaklaşımlarından ve modellerinden bağımsız olarak üç aşamayı içeren bir bakış açısıyla ele almışlardır.

Bunlar; planlama, uygulama ve değerlendirme

• **Planlama:** Program değerlendirme çalışmalarının ilk basamağında sistematik bir planlama yer alır.

Bu süreçte; değerlendirme amacına karar verilerek bağlamın tanımlanması, veri toplama yöntemlerine karar verilmesi, ölçme araçlarının hazırlanarak nasıl ve ne şekilde uygulanacağını belirlenmesi gibi kararların alınması söz konusudur.

Planlama aşamasında öncelikle değerlendirme amacına karar verilmesi gereklidir.

• **Uygulama:** Planlama aşamasında alınan kararlar işe koşulur.

Uygulama aşamasında hazırlanan veri toplama araçları (**sınav sonuçları, ölçekler, testler, gözlemler ve görüşmeler olabileceği gibi konuyla ilgili doküman inceleme de olabilir**) kullanılarak değerlendirilecek durumun anlaşılmasına yönelik veriler toplanır.

Uygulamanın son aşaması raporlaştırmadır.

• **Değerlendirme:**

*Program değerlendirmenin son aşaması yine değerlendirmedir.

*Değerlendirmenin değerlendirilmesi(**Meta değerlendirme**) aşamasında değerlendirme süreci analiz edilir.

** **Meta değerlendirme değerlendirmecilerin de öz değerlendirme yapmalarına olanak sağlaması açısından katkı sağlayıcı bir aşamadır.**

Ornstein ve Hunkins de program değerlendirme yaklaşımlarından bağımsız bir biçimde değerlendirme sürecini, çoğu araştırmacı tarafından kabul gören bir dizi adımlar olarak açıklamaktadır

• **Değerlendirilecek programdaki olguya odaklanma:** Bu süreçte değerlendirmecinin neyin değerlendirileceğine ve hangi tasarımın kullanılacağına karar vermesi gerekir.

• **Bilginin toplanması:** Değerlendirmeci bu aşamada gerekli bilgi kaynaklarını tanımlamalı ve buna göre bilgiyi toplamalıdır.

- **Bilginin organize edilmesi:** Bu adım, hedef kitlenin bilgiyi yorumlamasını ve kullanmasını olanaklı kılacaktır.
- **Bilginin analiz edilmesi:** Değerlendirmenin odağına uygun analiz tekniğini seçme ve uygulamayı içerir.
- **Bilginin raporlaştırılması:** Elde edilen sonuçların bilimsel ölçütlere uygun bir biçimde bir rapor hâline dönüştürülmesini içerir.
- **Bilginin sürekli olarak gözden geçirilmesi:** Bu aşama ise program değerlendirme sürecini vurgulayan bir aşamadır.

4. Program Değerlendirme Türleri ve Yaklaşımları

4.1 Program Değerlendirme Türleri

Program değerlendirme, değerlendirme biçimine göre **formal ve informal değerlendirme** olarak ikiye ayrılır.

Formal değerlendirmeler, sistematik bir süreci içerir. Bu, değerlendirme için amaçların belirlenmesi; nerede, ne zaman ve kim tarafından yapılacağına karar verilmesi; süreçte kullanılacak tüm veri toplama araçlarının geçerliliği ve güvenilirliğinin incelenmesi anlamına gelir.

***Formal değerlendirmeler, uzmanlık gerektirir**

***Öğrencilerin çeşitli öğretim alanlarındaki durumlarının aynı yaş grubundaki diğer öğrencilere göre nasıl olduğunu belirlemek için kullanılır**

İnformel değerlendirme ise sistematik olmayan bir özellik taşır. Bu, çoğunlukla günlük yaşamda karşılaşılan olaylarda ortaya çıkar ve **öznel**dir. **Öğrenciyi diğer öğrencilerle karşılaştırmaktan daha çok kendi içinde karşılaştırır ve bir becerideki ustalığını ölçer**

Biçimlendirici değerlendirme, geliştirilen programın özellikle ilk aşamalarında durumun gözden geçirilmesi amacıyla yapılır. Program tamamlanmadan, diğer bir deyişle çok geçmeden sorunlara müdahale edilmesine olanak sağlar

Toplam değerlendirme ise programın uygulanmasından sonra yapılan bir değerlendirme türüdür.

Kirkpatrick; toplam değerlendirmenin tepkiler, öğrenme, transfer etme, sonuçlar açısından dört düzeyinin olduğunu ifade eder.

Buna göre toplam değerlendirmenin

birinci düzeyinde, öğrencilerin uygulanan programa nasıl tepki gösterdikleri üzerine odaklanılır.

İkinci düzeyde, değerlendirmeciler programın hedef ve kazanımlarının gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin veri toplarlar.

Üçüncü düzeyde yine değerlendirmeciler tarafından

programı deneyimleyen kişilerin görüş ve tutumlarını belirlemeye yönelik sorular sorarlar.

Son düzey ise en zorlu basamak olarak değerlendirilir.

4.2 Program Değerlendirme Yaklaşımları

Bu çalışmada Fitzpatrick ve arkadaşları tarafından geliştirilen beş farklı bakış açısı ile beş farklı program değerlendirme yaklaşımları ele alınmıştır:

•**Hedefe Dayalı Değerlendirme:** Bu yaklaşım, programın hedeflerinin belirlenmesi ve bu hedefler doğrultusunda gerçekleşen çıktıların değerlendirilmesini temel almaktadır.

•**Yönetime Dayalı Değerlendirme:**

Bu yaklaşım, yöneticilere ya da program liderlerine bilgi sunmaya odaklanan bir nitelik taşıır.

Bu yaklaşım, program **değerlendirme sürecinde** elde edilen bilgilerin özellikle karar vericiler, müdürler vb. yönetim basamağında yer alan kişilerce daha etkili kullanılabileceğini savunur. Dolayısıyla **burada önemli olan yöneticilerin kararlarıdır.**

Program uygulanmadan daha tasarı aşamasındayken tartışma fırsatını sunması güçlü yönlerinden biridir.

Sınırlı yönleri ise yöneticinin fark edemediği kritik durumların gözden kaçırılma tehlikesi, değerlendirmecinin yöneticiyle uyuşmaması olarak ifade edilebilir

•**Uzman Odaklı Değerlendirme:**

Programın niteliğine o program konusundaki uzman ya da uzmanların karar vermesine odaklıdır.

•**Tüketici / Yararlanıcı Odaklı Değerlendirme:**

Bu yaklaşım eğitim programları, çalıştaylar, hizmet içi eğitimler, eğitim materyalleri gibi ürün ve hizmetler hakkında bilgi toplamakla yükümlü birey ya da bağımsız kuruluşlar tarafından geliştirilen ve desteklenen bir yaklaşımdır.

Dolayısıyla geliştirilecek ürün ve hizmetlerden yararlananların değerlendirme pozisyonunda olmasına dayanır.

Öncelik verilen değerlendiricinin beklentisidir

•**Katılımcı Odaklı Değerlendirme:**

Bu değerlendirme yaklaşımında paydaşların, bir diğer deyişle programla ilgisi olanların değerlendirmeye yardım etmek üzere sürece katılması söz konusudur.

Çoğulcu bir bakış açısını yansıtması, programın çok yönlü değerlendirilmesine önemli katkılar sağlar. Örneğin bir programın **değerlendirilmesinde öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve / veya ailelerin katılımı** programın farklı açılarından ele alınmasına katkı sağlar.

KAVRAMLAR VE KAVRAM ÖĞRETİMİ

Kavram, Türk Dil Kurumuna göre “Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarımlar” olarak ifade edilmektedir.

Birçok olay, nesne belli kategoriler içerisinde kavramlaştırılarak zihnimize soyut bir düşünce birimi olarak düzenlenir. Kavramlar bu özellikleri ile bilgi yapı taşlarıdır. İnsanların toplum içerisindeki iletişimleri kavramlar üzerinden sağlanır.

Somut, gözle görebileceğimiz su elma ip gibi kavramların yanı sıra dürüstlük, mutluluk, acı gibi soyut kavramlar da vardır.

(Senemoğlu, 2004): Kavramların beş özelliğinden bahsetmektedir

Öğrenilebilirlik: Kavramlar deneyimler sonucu doğuştan değil sonradan öğrenilir.

Kullanılabilirlik: İsteğe bağlı kullanılmak üzere kavramların farklı çeşitte kullanım alanları vardır.

Açıklık: Kavramlar anlaşılabilir ve kavramların anlamları üzerinde ortak bir fikir birliği bulunmalıdır.

Genellik: Kavramlar hiyerarşik olarak organize edilir ve genelden başlayarak daha özel hâle geçer.

Güçlülük: Kavram diğer kavramların anlaşılmasına yardımcı oluyorsa güçlüdür.

Kavram Öğrenimi ve Öğretimi

Kavram öğrenmede bilgilerin yapılandırılması söz konusudur.

Yaşam boyu devam eder.

Kavramlar öğrenilme aşamasında diğer kavramlarla ilişkilendirilebilmelidir.

Kavram geliştirme sürecinde aşağıdaki yaklaşımlar öne çıkmaktadır (Yağbasan, Gülçiçek, 2003):

- 1. Genelleme:** Nesnelerin, olayların ya da olguların var olan özelliklerinden yola çıkarak bir genel ilkeye ulaşma sürecidir.
- 2. Ayrım:** Benzemeyen özelliklerin vurgulanmasıdır.
- 3. Tümevarım:** Genele ulaşma, çıkarım yapma sürecidir.
- 4. Tanımlama:** Kavramların özelliklerini açıklamadır.
- 5. Tümdengelim:** Örneklerden yola çıkarak genel hâlin açıklanma sürecidir.

Kavram Öğrenmede Öğrenme Kuram ve Yaklaşımları

Bilişsel yaklaşımlar içerisinde yer alan ve öğrenmeyi şemalar ile ifade eden Jean Piaget;

özümseme, uyumsama ve dengesizlik süreçlerini ifade etmiştir.

Bu süreçlerde gelen bilgiler, var olan mevcut yapıya entegre edilir ya da var olan bilişsel yapı yeni bilgilerle değişime uğrar.

Gelen bilgi mevcut yapıda bir bilişsel çatışmaya neden olursa bu dengesizlik belirli bir süre devam ettikten sonra nihayete erer.

Yapılandırmacılık (Oluşturma, inşaa etme,tümevarım) bilginin öğrenen tarafından oluşturulduğu, her öğrenenin dışarıdan aldığı yeni bilgi ile sahip olduğu bilgileri ilişkilendirerek öğrendiği fikri üzerine odaklanmıştır

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme bir bilgi yığını şeklinde değil, bir örüntüdür.

Bilgi doğrudan öğrenciye verilmez, öğrenci bilgiyi anlamlı bir şekilde bulur, keşfeder ve yapılandırır.

Yapılandırmacılıkta ne öğretmen ne de öğrenciler ders anlatmaz.

Bu öğrenme yaklaşımında bireyin buluş yoluyla örnekler üzerinden bir bütüne varmasını **Bruner**, yapmış olduğu çalışmalarda ifade etmiştir. Bu süreçte **öğretmen rehber, öğrenci ise keşfeden kişidir.**

Bu yaklaşımın tersine, tümdengelim olarak bilinen ve anlamlı sunuş yoluyla öğrenmeyi David Ausubel'in araştırmalarında görmekteyiz.

Öğrenciler sınıfa geldiklerinde derste işlenen konu ile ilgili az ya da çok bir bilgiye sahiptirler. Bu bilgileri geçmiş yaşantılarında gazete, TV gibi gerek yazılı gerekse görsel medyadan, diğer derslerden, çevresindeki aile veya arkadaşlarından öğrenmiş olabilmektedirler. Ancak bu, önceki bilgiler çoğu kez bilimsel doğru olan bilgi ile ters düşmektedir. Bu bilgilere "**kavram yanlışları**" denir. Kavram yanlışlarını basit hatalardan ayıran temel özellik, kavram yanlışlarının uzunca bir sürede bireyin zihninde oluşması ve çoğu kez de buna bağlı olarak bu bilgilerin değiştirilmesinin zor olmasıdır. Basit bir hatayı kabullenmek ve bundan geri dönmek daha kolay olurken kavram yanlışlarının değişimine öğrenciler direnç göstermektedir.

Kavram yanlışlarının çok çeşitli nedenleri vardır ve bunlardan bazıları şunlardır:

- Sınıf ve laboratuvarlarda verilen eğitim sürecince yanlışların yeterince ele alınmaması,
- **Analoji**(Bir yerde bir gezegen bulunduğunda eğer bu gezegende su var ise bu gezegende canlı yaşam vardır çıkarımı yapmamız bir analogi örneğidir. Kalbin pompaya benzetilmesi. Gözün bir fotoğraf makinesine benzetilmesi) gibi öğretim materyallerinin öğretilmesi istenen kavram yerine geçerek genellemelerin yapılması,
- Öğretim materyali olarak ders kitaplarındaki eksik ifadeler,
- Yazılı ve görsel medya
- Günlük hayatta kullanılan dil.

Kavramsal öğrenme bir süreç içerisinde meydana gelir. Kavramlar birey için yeni bilgilerse bunlar mevcut bilişsel yapı içerisine bağlanır. Bu bağlanma olduğu sürece de anlamlı öğrenme meydana gelir. Var olan yapıdaki kavramların değiştirilebilmesi için aşağıdaki dört koşulun sağlanması gerekir

- **Mevcut kavramda hoşnutsuzluk olmalıdır.**
- **Yeni kavramın anlaşılır olması gereklidir.**
- **Yeni kavram mantıklı olmalıdır.**
- **Yeni kavram işe yarar olmalıdır.**

Kavram öğretiminde ve kavram yanlışları tespitinde kullanılacak araçlar şu şekilde olabilir:

1. **Kavram haritaları**

2. **Zihin haritaları**

3. **Kavram karikatürleri**

4. **Metaforlar**(Eğretileme,benzetme amaçlı mecazlar. Bilinen bir olayı, bilinen başka bir olaya benzeterek öğrenme yoludur. **Örneğin**, kan dolaşımının trafik akışına benzetilmesi) **ve analogiler**

5. **İki / üç aşamalı testler**

KAVRAM ÖĞRETİMİ

1. Kavram Haritaları

Joseph D. Novak tarafından Ausubel'in anlamlı öğrenme kuramına dayalı olarak 70'li yılların başında Cornell Üniversitesinde geliştirilmiştir. Bilgiyi organize edip görsel bir şekilde sunar.

Kavram haritaları hazırlanırken dikkat edilecek bazı hususlar:

- Tek bir akış diyagramı şeklinde hazırlanmamalıdır.
- Özel isimler kavram değildir, yazılmaz.**
- Her kavram bir defa kullanılmalıdır.**
- Belli bir grup **kavramlar renklendirilebilir.**Bu ayırt edilebilirlik sağlar.

*Bir kavram haritasında kavramlar ve kavramlar arasındaki ilişkileri gösteren ifadeler bulunmalıdır.

*Kavramları bağlayan çizgiler, okunacak ilk kavramdan diğerine doğru okla işaretlenmelidir.

*İyi bir kavram haritasında sadece iki kavram arasında tek bir bağlantı yerine çapraz bağlantılar da olmalıdır.

***Kavram haritaları öğrenme/öğretmen aracı olarak kullanılabilmesi gibi ölçme aracı olarak da kullanılabilir.**

***Dersin giriş aşamasında; öğrenilecek konuyu bütün hâlinde görme imkânı sağlar.**

***Dersin gelişme aşamasında;**

-Önceden tanımlanan kavram haritası üzerinde maskeleyme yöntemiyle kavramların diğer kavramlarla ilişkileri aşama aşama açıklanabilir.

-**Öğretmen ve öğrencilerle birlikte dersin işleniş sürecinde birlikte hazırlanabilir.**

***Dersin sonuç aşamasında; öğrenilen konuyu özetleyerek bütün hâlinde görme imkânı sağlar. Ev ödevi olarak da verilebilir.**

2. Zihin Haritaları

Hafızayı etkin bir şekilde kullanmayı sağlayan zihin haritası **şekiller, semboller, çizgiler ve anahtar kelimeler kullanılarak yapılır. Bu sayede bilgiler yeniden hatırlamayı kolaylaştıracak şekilde gruplandırılmış olur.**

Tony Buzan tarafından geliştirilmiştir.

Zihin haritası tekniğini pratik bir şekilde uygulamak için çizgisiz boş bir kağıda (yatay kullanmak daha iyi olur) ve renkli kalemlere ihtiyacınız vardır.

İlk olarak not alma tekniği olarak ortaya çıkmıştır.

Olayların, fikirlerin sistematik bir şekilde görselleştirilmesidir

3. V-Diyagramları (Vee Diyagramları)

D. Bob Gowin ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Başlangıçtaki amacı **özellikle fen bilimi alanında** laboratuvar araştırmalarının daha etkili olması içindir. Hazırlanan raporlar da öğrencilerin teorik bilgiler ile uygulamalar arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır.

Tek başına bir konuyu öğretmez. Çünkü **aslında** bir teknik değil, **deney tekniğiyle beraber kullanılan bir araç gereçtir.**

4. Kavram Karikatürleri

Bir kavram karikatürü hazırlarken aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir

- Günlük hayattan **bilimsel bir olayı konu alır.**
- İnsan ya da hayvan karikatürü** şeklinde karakterler gösterilir ve bu **karakterler isimlendirilmelidir.**
- Karakterler olayı tartışır veya diyalog hâlinde olur.**
- Karakterlerin **fikirleri konuşma baloncuklarında ayrı ayrı ve sırasıyla verilmediler.**
- Karakterlerin görüşleri **kısa, öz ve anlaşılır ifade edilmelidir.**
- Öğretim kademesi ile ilgili yaygın kavram yanlışlarını içeren konuşma diyaloglarından birisi bilimsel olarak doğru, diğerleri ise geçmiş deneyim ve sezgilerden ortaya çıkan kavram yanılması düşüncelerini özellikle temsil eder.
- Karikatürler **dikkat çekici tasarlanmalıdır.**
- Tüm alternatif fikirler akla uygun ve eşit statüde olmalıdır.
- Poster formatında kullanılacaksa öğrencilerin tamamının görebileceği şekilde ve okunaklı olmalıdır.
- Öneri:** Konuşma balonlarına bir tane boş konuşma balonu ilave edilebilir.

AKRAN ÖĞRETİMİ (Eric Mazur)

*Öğrencilerin pasif değil aktiftirler.

*Her branşta uygulanabilir

*Öğrenciyi merkeze alan, onun ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran, bir eğitmenin rehberliğinin yanı sıra kendi yaş grubundan, birbirilerini çok daha iyi anlayan “akran”larının desteğinde olan bir süreçtir.

*Akranlar arasındaki öğrenme sürecindeki öğrenen öğretene rol değişimi, öğrenme sürecini destekleyici niteliktedir.

*Akran öğretimi yönteminin; kavramsal öğrenme, problem çözümünü artırma, öğrenme zorluklarını giderme, öz güven üzerine olumlu etkileri olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur.

Mazur’un çıkış noktası, öğrencilerin sayısal verilerle herhangi bir konudaki problemleri çözerken işin derinlemesine kavramsal anlamının anlaşılmadığına yönelik bulgularıdır.

Akran öğretimi basamak basamak ilerleyen bir döngü içerisinde gerçekleştirilebilir

*Öğretmen, öncelikle konunun kısa bir anlatımını yaklaşık 5-10 dakika yapar.

*Konu ana hatları ile özetlenir. Bunun hemen sonrasında anlatılan kavrama yönelik bir kavram testi uygulanır. Öğrencilere düşünmeleri için bir dakika civarında zaman verilir.

*Öğrenciler bu aşamada bireysel olarak cevaplarını verirler. Bu geri bildirim alma işi ilerleyen kısımlarda daha ayrıntılı ele alınacaktır.

*Öğretmen hızlıca, geri dönüşlere göre sınıfın sorulan soruya verdiği yanıtları değerlendirir.

Bu değerlendirmede, eğer tüm sınıf tarafından verilen

• Doğru cevap yüzdesi çok küçük ise (%30 altı) yavaşlanır ve konuya geri dönülerek anlatım detaylandırılır.

• Doğru cevap yüzdesi yaklaşık %30-70 arasında olursa bu, akran tartışması için idealdir ve yukarıda verilen akış şeması aynen uygulanır.

• Doğru cevap sınıfın büyük bir kısmı tarafından verilmiş ise (%70 üstü) cevap kısaca açıklanır ve diğer bir soru veya konuya geçiş yapılır

*Doğru cevap yüzdesi yaklaşık %30-70 arasında ise akış şemasında olduğu gibi gruplar içerisinde tartışma ortamı oluşturulur ve **akranların birbirlerini ikna etmesi sağlanır.**

*Daha sonra öğrenciler aynı soruyu bireysel olarak tekrar yanıtlar. Böylece ikinci tur sağlanmış olur.

*Bir önceki turda olduğu gibi öğretmen yeniden yanıtları gözden geçirir ve gelen doğru cevap yüzdesine göre sürece devam edilir.

Akran öğretimi yönteminin uygulanmasındaki en önemli aşamalardan birisi kavram sorusudur. **Kavram sorusunun bazı özellikleri Mazur tarafından aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:**

• **Sadece sayıların kullanılıp çözüme ulaşıldığı bir soru olmamalıdır.**

• **Soru çoktan seçmeli ve yeterli sayıda seçenek içermelidir.**

• **Soru öğrencinin anlayacağı dilde açık ve net olmalıdır.**

• **Soru ne çok zor ne de çok kolay olmalıdır.**

• **Soru tek bir kavram üzerinde olmalıdır.**

Akran öğretiminin uygulanmasındaki teknik unsurlardan en fazla dikkat çeken durum, öğrencilerden gelen yanıtların alınması olayıdır. **En fazla kullanılan yöntemler aşağıda sıralanmıştır:**

- 1. El kaldırma:** En kolay ve kısa sürede bir şekilde öğrenci yanıtlarını alıp değerlendirme yapılabilecek yöntemdir. İşaret dili alfabesi unsurları kullanılabilir.
- 2. Flaş kartlar:** Öğrencilere farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar önceden dağıtılarak yapılabilir.
- 3. Tarama formları:** Büyük gruplarda tercih edilebilir.
- 4. Clickers (Tıklama):** Teknolojik bir uygulamadır. Bunun için ayrıca bir uygulama aparatı(kumanda) gerekir. Derste tahta veya herhangi bir perdeye doğrudan cevap oranları yansıtılabilir.
- 5. Çevrim içi yanıt sistemleri:** Günümüz web 2.0 araçları yardımıyla rahat bir şekilde kullanılabilir.

Akran Öğretiminin Avantaj ve Sınırlılıkları

*Uygulamadaki bazı aşamalarda teknolojik uygulamaların tercih edilmesi bir taraftan öğrencinin ilgisini, sürece katılımını olumlu yönde etkileyebileceği gibi bazı öğretmenler için zahmetli ve maliyetli görünebilir.

Akran Öğretimi Yönteminin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi

Akran öğretimi uygulamaları gerek öğretmenlerin gerekse de öğrenenlerin süreç içerisinde yoğun bir şekilde etkileşimde oldukları bir yaklaşımdır. Bu nedenle karşılıklı eş güdümlü önemlidir.

Öncelikle bireylerin kendilerini değerlendirmesi (öz değerlendirme) sonrasında akran ve grup değerlendirmelerini yapmaları istenebilir (akran değerlendirme, grup değerlendirme).

OKUL DIŞI ÖĞRENME

Öğretim programını temel alan ve sınıf dıŐındaki alanlarda ve kurumlarda gerçekleşen öğrenme, okul dışı öğrenme olarak bilinir. Okul süresi boyunca öğretim programına bağlı olarak okul yapısı dıŐındaki alanlarda ve kurumlarda gerçekleşen öğrenme anlamına gelen okul dışı öğrenme ile alakalı olabilecek formal öğrenme, non-formal öğrenme ve informal öğrenme tablo 1’de özetlenmiştir.

Okul dışı öğrenme, başka bir ifadeyle informal ortamlarda formal öğrenme faaliyetlerinin yürütölmesidir.

Öğretimin her kademesinde beklenen, sınıf içi ve okul dışı öğrenme ortamlarının bir arada kullanılması ve bu sayede öğrenmenin zenginleŐtirilmesidir. Okul dışı öğrenme etkinlikleri hazırlanırken içerik-yöntem-ortam iliŐkisine dikkat etmek gerekir

Şekil 1. Okul dışı öğrenmede içerik-yöntem-ortam iliŐkisi

İçerik bileşeni, “ne” sorusuna yanıt verecek niteliktedir.

Etkinliğin ne konuda olduğunu gösterir. **Etkinliklerimizin içeriği öğretim programındaki kazanımlar olacaktır.**

*Bu nedenle **“Okul dışı öğrenme ne zaman yapılmalıdır?”** sorusunun yanıtı, “Öğretim programında ilgili kazanım ne zaman işlenecekse o zamandır.” şeklindedir.

Ortam ise içeriğe yani kazanıma uygun sınıf dışı ortamdır. **“Nerede”** sorusunun yanıtıdır. Her içeriğin her ortamda işlenmesi uygun veya kolay olmayabilir.

Yöntem ise içeriğe uygun bir ortamda etkinliğin nasıl gerçekleştirileceği bulunmaktadır. Bu bağlamda, **“nasıl”** sorusuna karşılık gelir.

Okul dışı öğrenme ortamları yaparak-yaşayarak öğrenmede önemli bir rol oynamaktadır.

Sınıf ortamına getiremeyeceğimiz öğretim materyallerini yerinde görme, deneme fırsatı yakalanmış olur. Aynı zamanda disiplinlerarası bir yaklaşım, okul dışı öğrenmenin önemli bir özelliğidir .Bu tür ortamlarda sadece bir konu değil bununla ilişkili diğer dersler de dikkate alınıp birlikte etkinlikler düzenlenmesi tavsiye edilir.

Örneğin

bir tarih dersi planlamasında aynı zamanda matematik veya müzik dersi de ele alınabilir Bu sayede hem öğrencilerin olayları bir bütün içerisinde görmesi sağlanır hem de etkinliklerin yürütülmesi bağlamında zaman ve emekten tasarruf edilir.

OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI

Okul dışı öğrenme faaliyetleri, etkinlik öncesi ve sonrası aşamaları da düşünülerek hazırlanması gereken profesyonel bir süreçtir

Okul dışı öğrenme sürecinin organizasyonu

1. Etkinlik Öncesi Hazırlıklar

Etkinliklerin uygulanması bir hazırlık gerektirir. Dolayısıyla okul dışı ortama gitmeden önce, gerek su, iye gibi organizasyon boyutunda gerekse de öğrencilerin tek tek mi, grupla mı çalışacağı gibi akademik ön hazırlıklar yapılmalıdır.

Etkinlik uygulamada dikkat edilmesi gereken bazı hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- **Etkinlik planının hazırlanması:** zaman, akış planının planlanması
- **Okul yönetimi ve ailelerden izinlerin alınması**
- **Gidiş-dönüş ulaşımının planlanması**
- **Gidilecek ortamdaki iletişim kurulacak kişinin belirlenmesi:**
- **Öğrencilerin bilgilendirilmesi:** gidilecek ortam, kurallar, güvenlik
- **Velilerin bilgilendirilmesi**
- **Öğrencilerin çalışma programının belirlenmesi:** çalışma kâğıtları, fotoğraf çekme vs.
- **Öğrencilerin gereksinimlerinin dikkate alınması:** su, iye(yeme içme), tuvalet, engelli öğrenciler

2. Etkinliğin Uygulanması

Bu uygulamalarda aşağıdaki bazı önemli noktalara dikkat edilmelidir:

- **Etkinlik öncesi öğrenciler organizasyon kuralları hakkında bilgilendirilmelidir.**
- **Gruplar hâlinde çalışılacaksa bunlar belirlenmelidir.**
- **Etkinliğin belirli anlarında öğrencilerin çalışma kâğıtlarını doldurmaları için onlara zaman verilmelidir.**
- **Öğrencilere ortamı gezebilecekleri serbest zaman verilmelidir.**

3. Etkinlik Sonrası Değerlendirme

Bu değerlendirmeler illaki not verme amaçlı olmamalıdır.

Biçimlendirici değerlendirme anlamında, kazanımların ne ölçüde öğrenildiği yoklanmalıdır.

Ayrıca derslerin uygulanma biçimleri de öğrenciler tarafından değerlendirilebilir.

Böylece etkinliğin bir sonraki seferde daha etkili uygulaması için dönütler sağlanmış olur.

Aşağıda okul dışı öğrenme faaliyetleri sonrasında kullanılabilir bazı ölçme-değerlendirme araçları sunulmuştur:

1. Kavram haritaları
2. Zihin haritaları
3. Etkinlik sonrası değerlendirme
3. Metin çözümlemesi
4. Bulmacalar
5. Gazete/poster/broşür hazırlama
6. Fotoğraf sergisi
7. Kompozisyon/mektup yazma

Eğer ziyaret edilen okul dışı ortamda vakit kalmışsa ölçme-değerlendirme aşaması orada da yapılabilir.

Öğretim programında ele alacağımız kazanıma uygun her ortam, okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilir

Bu açıdan bakıldığında sadece müzeler, bilim merkezleri gibi kurumsal yapılar değil; aynı zamanda okul bahçesi, mahalledeki park, nehir kenarı gibi açık alanlarla, hastane, sanat merkezleri de okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılabilir

EĞİTİMDE ETKİLİ GERİ BİLDİRİM

Günümüzde bilgi üretiminin hızı ve değişimi bu bilgi yapılarının sınırlı sürelerde yüz yüze eğitimlerle aktarılması için yeterli olmamaktadır. Bu nedenle çocukların yaşam boyu öğrenme ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için erken yaşlardan itibaren sosyal-duygusal özelliklerinin olumlu yönde geliştirilerek öğrenme sorumluluğuna ve özerkliğine sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri önem kazanmaktadır.

Eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde; öz saygı

öz güven,

tutum,

öğrenme özerkliği gibi özellikler,

öğrencileri öğrenme sürecinde etken ve aktif kılarak öğrencilerin öğrenmeye yönelik tutumlarını ve motivasyonlarını olumlu yönde etkilemektedir.

Öğrenme özelliklerinin oluşmasında kalıtsal ve bağlamsal özellikler ön plandadır.

Kalıtsal olarak miras alınan özellikler, annelerin hamilelik dönemlerindeki yaşantılar ve doğum sonrası **sosyal ve kültürel bağlam**, çocukların öğrenme özelliklerinin şekillenmesinde önemli farklılıklar oluşturur. Bu unsurlar aynı evde büyüyen kardeşler arasında dahi bireysel öğrenme farklılıklarına neden olabilir.

Öğrenme sürecine etki eden farklı değişkenler bulunmaktadır. Çocukların geçmiş öğrenme deneyimleri, sosyal ve kültürel yaşantıları; okul, öğretmen, aile, akran gibi eğitim paydaşlarının çocuk üzerindeki etkileri onların öğrenmeye yönelik tutum ve davranışları üzerinde de etkilidir.

Türkiye’de gelir dağılımındaki eşitsizlikler, öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler, özel gereksinimli bireyler eğitim ortamlarındaki çeşitliliğin temel kaynaklarını oluşturmaktadır.

Öğrenme sürecinin belirleyici unsurları aşağıda özetlenmiştir:

Öğretim süreci çocuklarda; öğrenme isteği, öğrenme kararlılığı, gönüllülük, ilgi, tutum, değerler gibi özellikleri geliştirmeyi içermelidir.

Eğitim süreci, çocukların kendi öğrenme ihtiyaçlarını saptayarak gelişimlerini sağlamaları, gerçek yaşam problemlerine yönelik çözüm yolları üretmeleri, yeni fikirler geliştirmeleri, bu fikirlerin somut uygulamalarını gerçekleştirmeleri, yeni ve farklı bakış açılarına uyum sağlamaları; eleştirel, analitik, yansıtıcı gibi düşünme becerilerine sahip olmaları, iletişim ve iş birliği becerilerini kazanmaları doğrultusunda demokratik bir anlayış ile tasarlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.

Öğretim programları çocukların meraklarını çekmek, onları şaşırtmak; araştırmaya, düşünmeye ve sorgulamaya yöneltmek üzere zengin kazanım ve öğretim etkinliklerine yönelmelidir.

Öğretim, öğrencilerin bireysel öğrenme özellikleri doğrultusunda farklılaştırılmalı ve zenginleştirilmelidir:

Öğrenme ortamları öğrencilerin gerçek yaşam problemlerine çözüm arayacakları, projeler geliştirecekleri, öğrenme ürünlerini ortaya koyabilecekleri etkinliklere dayalı olarak tasarlanmalıdır.

Öğretmenlerinin en önemli görevi, çocuklara öğrenmeyi sevdirmek, onların öğrenme çabalarını desteklemek ve öğrenme kararlılıklarını sürdürmelerine yardımcı olmaktır:

Çocukların meraklarını gidermek için çaba göstermeleri, deneyimlemeleri istekle ve içsel motivasyonla gerçekleşir.

En geniş tabanlı öğrenmeler, yaparak ve yaşayarak ulaşılan öğrenmelerdir:

Yaparak ve yaşayarak gerçekleşen öğrenme deneyimlerinin kalıcı izli öğrenme ürünlerinin oluşmasında önemli bir yeri bulunmaktadır.

Eğitim ortamlarının insanın bu özelliğine uygun olarak aktif öğrenme, yaparak yaşayarak öğrenme ilkeleri ile uyumlu olması gerekmektedir.

Öğrenme ortamları öğrencilerin derslere aktif katılımını ve grup etkileşimini sağlayacak biçimde düzenlenmeli, bilişsel ve üstbilişsel becerilerin yanı sıra sosyal-duygusal ve fiziksel becerilerin geliştirileceği ortamlar olarak tasarlanmalıdır.

Öğretmenler, demokratik bir sınıf ortamında öğrencileri pasif alıcı olmaktan kurtaran yöntemlere öncelik vermelidirler:

Öğretmenler, öğrenme ekosisteminin önemli bir ögesidir. Programı uygulayan, uyarlayan, farklılaştıran; öğretmendir. Bu nedenle öğretmenlerin alan ve pedagojik yeterliklerinin üst düzey olması, demokratik tutum ve davranışlara sahip olmaları, duyuşsal hazırbulunuşluk düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir.

Çocukların öz güveni desteklenmelidir. Öz güven okul ekosistemindeki tüm paydaşların o bireye dair izlenimlerinin bir toplamıdır: Öğrenci; bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel özellikleri ile bir bütünlük içerisinde yaşar. Bu kapsamda öğrenme ortamları, öğrencinin kendi öğrenme sorumluluğunu aldığı, öğrenciyi bütünsel olarak ele alan, ona dair her tür farklılığı içeren ve gelişim sürecini destekleyen etkinlikler ile tasarlanmalıdır.

Öğrenme sürecinde öğrencilerin; öğrenme topluluğunun bir parçası olarak öğrenme sorumluluğunu almaları, içsel motivasyon kaynaklarını harekete geçirmeleri; öğrenmeye hevesli, araştıran, sorgulayan, bilinçli, aktif, duyarlı olmaları; bireysel ve grup çalışmalarında görev alan girişimci özelliklere sahip olmaları beklenmektedir.

Öğrenme bireyin kendi zihin şemalarını oluşturması, mevcut şemalarını güncellemesi, dış uyarıcılardan gelen bilgiyi anlamlandırması ile gerçekleşir:

Bilişsel gelişim yaklaşımları en genel tanımıyla öğrenmenin; öğrenilen konuya ait bilgilerin organize edilmesi, ön bilgilerin harekete geçirilmesi, bireyin öğrenme sürecine aktif olarak katılması, bilgilerin zihinde mevcut şema içerisinde veya yeni bilgi şemaları oluşturularak anlamlandırılması ile gerçekleştiğini göstermektedir.

Öğrenme sürecinde duyu organları yoluyla alınan yeni bilgiler, zihinde ön öğrenmeler ile ilişkilendirildiği sürece anlamlıdır.

Bireyler, bilişsel şemalar yoluyla zihinlerindeki bilgileri yapılandırır; genişletir ve detaylandırır.

Hatalar öğrenme sürecinin önemli deneyimleridir: Hatalar, öğrenme sürecinde geri bildirim sağlayan önemli yaşam deneyimleridir. Hatalara yönelik düzenlenecek detaylı ve düzeltme içeren geri bildirimler, çocukların öğrenmeye yönelik olumlu davranışlar geliştirmesine yardımcı olur.

Geri bildirimlerin öğrenme sürecinde bireyin bilişsel ve duyuşsal özellikleri üzerinde olumlu etkileri vardır:

II. Etkili Geri Bildirim

Öğretmenler, alan ve pedagojik yeterlikleri ve eğitsel uygulamalarıyla öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin **bilişsel** becerilerinin gelişiminin yanı sıra **duyuşsal** özelliklerine de etki ederek önemli bir görev üstlenmektedirler.

Bloom ,tam öğrenme modelinde, öğrenme ürünlerini etkileyen temel unsurlar;

*Bilişsel (Bilgi-Beceri-Yeterlik)

*Duyuşsal (İlgi-Tutum-Akademik Benlik(özgüven))

*Öğretim hizmetinin niteliği (ipuçları, katılma, pekiştirme, dönüt ve düzeltme)

Tam öğrenme modeline göre gerekli ortam ve uygun bir düzen oluşturulursa tüm öğrenciler öğrenebilir. Bu modele göre öğrencilere öğrenmek için gerekli olan zaman ve imkân mutlaka sunulmalıdır.

Etkili bir öğrenme-öğretme süreç planlaması kapsamında; öğrencilerin ilgili konuya ve üniteye ilişkin ön öğrenmelerinin yoklanması, eksiklerinin giderilmesi; öğrencinin ayrıca ilgisinin, olumlu tutumunun ve akademik motivasyonunun artırılmasına yönelik önlemler alınması sürecin temel öğeleri olarak öne çıkmaktadır.

Bu modele bağlı olarak öğrenme süreci içinde öğretmenler tarafından ipuçları, dönüt gibi geri dönütler sağlanmalıdır.

Akademik öz güven, bir anlamda kendi öğrenme kapasitesi ile ilgili bireyin kendine yönelik algısı olarak tanımlanabilir.

Öğrencilerin akademik öz güvenlerini etkileyen en önemli unsurlar ise onları çevreleyen ekosistemdeki **ailenin, akranların, öğretmenlerin vargıdır**

Geri bildirimler, **yapıcı/düzeltilici/negatif** veya **güçlendirici/pozitif** olmak üzere farklılaşabilirler

Pozitif geri bildirimler olumlu, (Oldukça başarılı, bravo, problemi çözme yaklaşımın doğru vb.);

Negatif geri bildirimler ise olumsuz ifadeler içerir (Cevabın yanlış, ödevin oldukça yetersiz, verdiğin örnekler eksik vb.).

Öğretim sürecinde sürekli pozitif geri bildirim vermek mümkün olmadığından **negatif geri bildirimlerin olumlu jest ve mimikler ile desteklenmesi sağlanmalıdır**. Bu öğrencinin yapmış olduğu hatalara karşı daha duyarlı olmasını sağlayarak öğrenmeye karşı olumsuz tutum ve davranışların geliştirmelerini engelleyebilir.

Sınırlı verilen geri bildirimlerin öğrenme üzerindeki olumlu etkisi de oldukça sınırlıdır (doğru, yanlış, eksik vb.).

Ayrıntılı geri bildirimler; öğrencinin eksikliklerinin neler olduğunu, neyi doğru ve yanlış yaptığını, nasıl ilerlemesi gerektiğini ortaya koyarak öğrenme üzerinde daha olumlu etkiler sağlar.

Örnekler

“Matematiksel işlemlerde hatan var, toplama işlemini gözden geçirmelisin.”,
“Yazmış olduğun kompozisyonun başlığı uzun ve kompozisyonunda anlatım bozuklukları var. Kelime sayısını 12 ile sınırlayarak metnin başlığını yeniden gözden geçirmelisin.” vb.).

Ayrıntılı geri bildirimler genellikle düzeltmeleri ve yönlendirmeleri de içerir. Bu nedenle verilecek geri bildirimlerin mümkün olduğu kadar ayrıntılı olması gerekir.

Zamanlama açısından geri bildirimler;

Anlık geri bildirimler genellikle sınıf ortamlarında ve eş zamanlı gerçekleştirilen uzaktan eğitim ortamlarında verilebilir. Söz konusu geri bildirimler otomatik olarak bir yazılım aracılığı ile verilebildiği gibi öğretmenler veya akranlar tarafından da düzenlenebilmektedir.

Gecikmiş geri bildirimlere ise öğrenci ödevlerine, projelerine, çalışma kâğıtlarına verilen dönüt ve düzeltmeler örnek olarak verilebilir. Gecikmiş geri bildirimlerin ayrıntılı olarak verilmesi ve sadece yanlışları gösterme yerine düzeltme de içermesi, geri bildirim etkinliğini artıracaktır.

Geri bildirimler sadece **bilişsel** değil, aynı zamanda **üst bilişsel** becerileri ve **duyuşsal** özellikleri geliştirmeyi de hedeflemelidir.

Örnek olarak yapılan bir çalışma içerisinde eksik olan yerlerin belirtilmesi **bilişsel**, kullanılacak stratejilerle öğrencinin öğrenme etkinliğinin artmasına yönlendirme yapılması **üst bilişsel**; öğrencinin ilgi, tutum ve motivasyonuna yönelik ifadeler kullanılması ise **duyuşsal** geri bildirimlere örnek olarak verilebilir.

Özetlenecek olursa geri bildirimler:

- **Ayrıntılı** olarak sunulmalı
- Kişiyeye değil, **ürüne yönelik** olmalı
- **Açık ve anlaşılır** olmalı
- **Süreç odaklı** ve **biçimlendirici** olmalı
- **Bilişsel, üstbilişsel ve duyuşsal** özellikleri içermeli
- **İlerlemeyi ve farkı göstermeli**
- **Sözlü ve yazılı** olmalı
- **Pozitif unsurları içermeli**
- **Pozitif jest ve mimikler** geri bildirimde eşlik etmeli
- **Doğrudan yanıtta değil, düşündürmeye yönelmeli**
- **Sadece eksikliklere ve yanlışlara yönelmemeli, aynı zamanda düzeltme de içermeli.**

III. Etkili Geri Bildirim Sürecinde Web 2.0 Araçları

Tüm dünyayı etkisi altına alan covid-19 pandemisi ile birlikte uzaktan eğitim ve web 2.0 araçlarının kullanımı, eğitim ortamlarında daha da artmıştır.

*Bu araçların Ücretli ve ücretsiz uygulamaları bulunur,

*Okul dışı ortamlarda öğrenme-öğretme süreçlerinde sıklıkla kullanılır olmuştur.

Bunlar arasında

Google drive,

Kahoot,

Formative,

Socrative,

Edmodo,

Actively,

Edpuzzle,

Playposite,

Plicker

Voki , Zoom **gibi uygulamaları sayabiliriz.**

*Bu uygulamalar **farklı türlerde geri bildirim düzenlemelerine imkân sağlarlar.**

*Bu **geri bildirimler anlık olabildiği gibi gecikmiş olarak da verilebilir.**

*Bu uygulamaların bir diğer önemli özelliği ise genel olarak otomatik geri bildirimde uygun olmaları ve aynı zamanda öğretmen ve akranlar ile etkileşime izin verecek modüllerinin de bulunmasıdır.

Google Drive:

- * Dosyaları ortak bir alanda paylaşabileceğimiz **bulut depolama aracı**.
- *Maksimum 15 gb yükleme alanı verse de **iş ve eğitim alanında paylaşım kolaylığı** sağlıyor.
- *Google drive üzerinde **ortak dokümanlar oluşturulabilir**.
- * Her bir öğrenci dokümanlar üzerinde değişiklikler yapabilir ve kendi görüşlerine göre dokümanı düzenleyebilirler.
- * Benzer şekilde öğretmenler de bu dokümanlar üzerinden **anlık olarak geri bildirimlerini** paylaşabilirler.
- *Google drive **yeni dokümanların oluşturulmasına** veya tek bir doküman üzerinde öğrenci ve öğretmenlerin ortak çalışma yürütmesine olanak sağlamaktadır

Kahoot:

- *Öğrencilerinize basit bir şekilde **testler, anketler** hazırlayabileceğiniz öğretmenler için tasarlanmış bir **soru-cevap platformudur**
- *Kahoot ile öğrencilere **anlık geri bildirim** verilebilmektedir.
- *Ağırlıklı olarak hatırlama ve anlama düzeyindeki sorulara yönelik geri bildirim sağlayan sistem, sınırlı geri bildirimler için daha uygundur (doğru, yanlış vb.)
- *Oyun ve eğlence tabanlı öğrenme portalıdır

Formative:

- ***Çevrimiçi bir test oluşturma** uygulamasıdır
- *Formative ile öğrencilere **anlık geri bildirim** verilebilir, onlar ile etkileşime girilerek yanıtları görülebilir ve ayrıntılı geri bildirimler düzenlenebilir.

Socrative:

- *Öğrencilere yönelik **çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı sorular** hazırlanabilir, öğrencilere **anında** onaylayıcı ya da detaylı **geri bildirimler** verilebilir.

Edmodo:

- ***Sanal sınıf uygulaması** ile öğretmen ve akran geri bildirimine imkân sağlar.
- ***Öğretmen , öğrenci ve veli** etkileşimi artırmak için kullanabileceğiniz alternatif bir platformdur
- *Öğretmenler, öğrenciler ve veliler için bir "sosyal öğrenme platformu" sitesidir.
- *Program ara yüzünde video linkleri paylaşılabilir, tartışma forumları açılabilir, öğrencilere ödevler verilebilir, anlık ve gecikmeli geri bildirimler düzenlenebilir.
- *Öğretmen ve öğrenciler tarafından derslere yönelik sunu materyalleri yüklenebilir ve bu materyallere yönelik geri bildirimler sunulabilir.
- *Ayrıca **rozet**(Öğretmenler Edmodo'ya ek rozet ekleyebilecekleri gibi sistemdeki rozetleri de kullanabilirler.) **sistemi vardır**, rozet alan öğrenciler testlere daha istekli hale gelirler.
- *Edmodo sisteminde ödev verme modu ve anket modu da bulunmaktadır

ÖĞRENME, ÖĞRETİM VE EĞİTİMDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

ÖĞRENME KAVRAMI

- **Öğrenme**; doğuştan getirilen davranışları, eğilimleri, olgunlaşmayı, organizmanın geçici durumlarını kapsamayan yorgunluk, ilaç vb. etkilerle meydana gelmeyen, bireyin çevresiyle olan etkileşimleri ile davranışların oluşması ya da değiştirilmesi sürecidir.
- **Öğrenme**, sadece büyüme süreci ile ele alınmayan, insanın eğilimlerinde ve yeterliklerinde belli bir zaman diliminde oluşan bir değişimdir.
- **Öğrenme**, bilgide ve davranışta kalıcı değişikliklere neden olan yaşantı sürecidir.
- **Öğrenme**, tekrar ya da yaşantı sonucu davranışta meydana gelen genellikle devamlı bir değişimdir.
- **Öğrenme**, insan davranışında pratikten kaynaklanan göreceli sürekli bir değişimdir.
- **Öğrenme**, davranışlarda ya da öğrenilmiş biçimde davranabilme kapasitesinde meydana gelen ve pratikten, deneyimin diğer şekillerine kadar çeşitli alanlarda sonuç veren bir değişimdir.
- **Öğrenme**; büyüme, vücutta değişik etkilerle oluşan geçici değişimlerle sınırlı olmayan, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranışta ya da potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişimdir.
- **Öğrenme**, davranışta ya da davranış potansiyelinde göreceli, tutarlı bir değişikliğe sebep olan tecrübeye dayalı bir süreçtir.

Öğrenme Kavramının Temel Özellikleri

1. Bireyin davranışlarında değişim meydana gelir.
2. Bireyin davranışında meydana gelen **değişim kalıcı ve uzun sürelidir**.
3. Öğrenme, **bireyin öğrenme sürecine aktif katılımı ile gerçekleşir**. Öğrenme, bireyin öğrenme sürecinde yaşantı, deneyim kazanması sonucunda oluşur.
4. Bireyde öğrenme gerçekleştiğinde öğrenilen bilgilerin başka durumlara aktarılması ya da başka durumlarda transfer edilerek kullanılması mümkündür.
5. Bireyin öğrenme ile ortaya koyduğu davranış değişikliklerinin geçici olarak meydana gelmiş yorgunluk, hastalık, ilaç kullanma gibi etkenlere bağlı olmaması gerekir.
6. Öğrenme ile ortaya konan davranışın sadece büyüme sonucunda oluşmaması gerekir.

Yaygın olarak kabul edilen öğrenme tanımı şu şekildedir:

Öğrenme: Bireyin davranışında ya da bireyin bir davranışı gösterme yeterliliğinde yaşantısı yoluyla meydana gelen **kalıcı izli değişimdir**.

Refleks:

*Refleksler içgüdüye göre daha basit bir yapıya sahiptir.

*Refleksler ertelenebilir ancak engellenemez. İçgüdü ise ertelenemez.

Refleksin özellikleri incelendiğinde;

1. **Doğuştan getirilmiştir.**
2. **Belli bir uyarıcısı vardır.**
3. **Belli bir davranıştır.**
4. **Basit bir davranıştır.**
5. **Organizmanın biyolojik donanımında yer alır.**

İçgüdü :

*Doğuştan getirilen, türe özgü karmaşık ve öğrenilmemiş olan, kişiliğin gelişiminde rol oynayan temel psikolojik bir güçtür.

* İçgüdü bireyin bilinçli olarak yapmadığı davranışlardır.

*İnsanlarda içgüdü yoktur yalnız içgüdüye uygun şekilde gösterilen davranışlar vardır ve bunlara da “içgüdüsel davranışlar” denir.

*Annelik bir içgüdü değil, içgüdüsel davranıştır; “**prolaktin**” hormonunun etkisiyle ortaya çıkan bir davranıştır.

İçgüdüsel davranış, “Bir türün gelişimsel ve çevresel koşullarda, belli uyarıcılar karşısında belli bir davranış yapısı sergilemeye yönelik **tek biçimli, kalıtsal, otomatik eğilimi.**” olarak tanımlanmaktadır.

Tanım incelendiğinde bir davranışın içgüdü sayılabilmesi için;

1. Doğuştan gelmesi,
2. Bir türün tüm üyelerinde bulunması,
3. Başka türlerde aynı biçimde bulunmaması,
4. Karmaşık bir davranış örüntüsü olması,
5. Belli bir biyolojik gereksinim ile ortaya çıkmamış olması gerekmektedir.

Bireyin yaşantılarından bağımsız şekilde ortaya çıkan davranışları ancak **refleksif ve içgüdüsel davranışlar olarak nitelendirebiliriz.

****Refleksif ve içgüdüsel davranış örüntüleri, öğrenme ürünü olarak kabul edilmemektedir.**

Yaşantı:

***Öğrenmede en önemli nokta** bireyin **yaşantısı** yoluyla ifadesidir.

*Çünkü öğrenmenin gerçekleştirilmesi için yani bir davranışın öğrenilmesi ve ortaya konulması için yaşantılar yoluyla ortaya çıkması gerekmektedir.

*İnsan, yaşantıları ile deneyimler elde ederek yeni davranışlar öğrenir.

Davranış:

*Organizmanın gözlenebilen her türlü etkinliğidir.

***Bilişsel kuramcılara göre** ise organizmanın **gözlenebilen** ya da **gözlenemeyen** açık ya da örtük etkinliklerinin tümünü kapsayan bir süreçtir.

Davranışları genel olarak üç grupta toplamak mümkündür:

A) Doğuştan Gelen Davranışlar:

***İçgüdüsel ve refleksif davranışlar**

*Bunları öğrenme yoluyla değiştiremeyiz. **Örneğin** kalp kasımızın çalışma davranışını öğrenme yoluyla değiştiremeyiz. Yine göz bebeğinin fazla ışıktaki küçülmesi ve az ışıktaki büyümesi refleksif bir davranıştır ve bunu öğrenme yoluyla değiştiremeyiz.

B) Geçici Davranışlar:

***Alkol, ilaç yorgunluk, hastalık** gibi etkenlerle ortaya çıkan; bu etkiler ortadan kalkınca bir daha görülmeyen geçici davranışlardır.

*Örneğin bir çocuğun yüksek ateşi olduğunda gösterdiği davranışlar veya alkollü bireyin alkolün etkisiyle yaptığı konuşmalar gibi.

C) Sonradan Kazanılan Davranışlar ya da Öğrenme Ürünü Olan Davranışlar:

*Doğuştan getirilmeyen, öğrenme yoluyla edinilen, sonradan kazanılan davranışlardan oluşur.

Örneğin parmak kaldırdığında öğretmenin kendisine söz verdiğini gören öğrenci, başka bir zaman da söz almak istediğinde parmak kaldıracaktır. Ağladığında istediğini elde eden bir çocuk ise başka bir zaman da bir şey istediğinde tekrar ağlama davranışı gösterecektir. Öğrenme ürünü olan davranışlar hemen uygulanabilir ya da daha sonra gerektiğinde uygulamak için saklanabilir.

Öğrenme ürünü olan davranışlar istedik ve istedik olmayan davranışlar olarak nitelendirilebilir.

Öğrenme ürünü olan istedik davranışlar iki yolla kazanılmaktadır:

1. Planlı eğitim yoluyla kazanılan davranışlar:

*Eğitim kurumlarında, örneğin okullarda bir plan çerçevesinde kazandırılmaya çalışılan istedik nitelikteki davranışlardan oluşur.

*Bunun yanında bazen de eğitimin hatalı yan ürünü olan istenmeyen davranışlar da oluşabilir. **Örneğin** kopya çekme gibi.

2. Gelişigüzel kültürleme ürünü olan davranışlar:

*Yaşam içerisinde **kendi kendine** kazanılan davranışlardır.

*Bireyin evde, mahallede **çevresiyle etkileşimi sonucunda kazandığı davranışları** kapsar.

*Faydalı ve istedik nitelikte olabilirken bazen de zararlı, istenmeyen davranışlar olabilir.

Örneğin çocuğun insanlara saygı duymayı, odasını toplamayı öğrenebilmesi gibi yankesicilik yapmayı, sigara içmeyi de öğrenmesi mümkündür.

Öğretme:

*Bireyin öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işi.

*Öğrenmeye yardım, **bilgi aktarımı değildir**. Davranışı modelleme, kaynak sağlama, hangi sıra ile nasıl öğrenileceğini gösterme, dönüt verme; hepsi öğretme davranışıdır.

Öğretim:

***Planlı/amaçlı öğretme çabası/etkinliklerine** “öğretim” ismi verilir.

*Okul öğrenmeleri söz konusu olduğunda öğretim etkinlikleri, öğretim programları doğrultusunda hazırlanır.

Öğrenme İçin Temel İlkeler

1. Öğrenme **hedefe yöneliktir.**
2. Öğrenme **ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurmaktır.**
3. Öğrenme **bilginin örgütlenmesidir.**
4. Öğrenme **doğrusal olmayan fazlar hâlinde gerçekleşir.**
5. Öğrenme **gelişimden etkilenir.**
6. Öğrenme **stratejiktir.**

1.Öğrenme hedefe yöneliktir:

Bireyler öğrenme görevlerini rastgele yapmazlar. Neyi, neden yaptıklarını bilemezlerse öğrenmek için harekete geçmezler. Öğrenme sırasında bireyin iki temel hedefi vardır:

1. **Yapılan işin anlamını kavramak**
2. **Kendi öğrenmesini düzenlemek**

Örneğin okurken bir yandan harflerle oluşturulan kodu çözmeye çalışırız, bir yandan da anlayıp anlamadığımızı kontrol ederiz.

2. Öğrenme ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurmaktır.

3. Öğrenme bilginin örgütlenmesidir.

Bilgi, dış dünyadan olduğu gibi alınıp bilişe yerleştirilmez. Bilginin kendi içinde anlamı ortaya koyacak şekilde ana noktalarının çıkarılması, yapılandırılması, ilişkilendirilmesi gerekir. Bu işlemler yani örgütleme kişiye özeldir. Çünkü bireylerin ön şemaları birbirinden farklıdır. Bu ilişkilendirmenin öğrenme-öğretme sürecinde desteklenmesi için yapılabilecekler:

A. Örgütlemeyi destekleyecek materyaller sunma: Öğrenciye okuması için verilen materyallerde uygun başlıklandırma; ana kavramları, fikirleri dikkat çekecek şekilde yazma; görsel ön örgütleyicilere başvurma; öğrenme hedefleri hakkında bilgi verenaçıklamalar, ön sorular öğrencilerin örgütlenmesini kolaylaştırır.

B. Örgütleme zaman alır. Öğrencilerin örgütlemek için bireysel özelliklerinden de etkilenen zamana ihtiyacı vardır. Bu zamanı iyi ayarlamak, öğrenciye örgütleme zamanını doğru kullanması için örgütleme işleri vermek gerekir.

4. Öğrenme doğrusal olmayan fazlar halinde gerçekleşir.

Öğrenme, başlayıp biten bir olay değildir. Her öğrenme bir diğerinin ön öğrenmesidir.

Temelde üç fazdan söz edilebilir:

- 1) Öğrenen önce ön öğrenmeleri hatırlar
- 2) Yeni gelen bilgiyi seçer;
- 3)Yeni bilgiyle ön bilgiyi örgütler,birleştirir.

Böylece yeni bir öğrenme başlar. Bu fazların herhangi birindeki hata ya da eksiklik sonraki öğrenmeleri etkileyecektir.

5.Öğrenme gelişimden etkilenir

Öğrenciler arasında öğrenme hızı, ön öğrenmelerdeki eksiklikler, öğrenme stilleri gibi birçok farklılık vardır. Öğrencilerin fizyolojik gelişimleri de bireysel farklılıklar içerir. Bunların bazıları çevresel, bazıları kalıtsal etmenlerden kaynaklanır. Her öğrenciden aynı öğrenme performansını bekleyemeyiz.

6. Öğrenme stratejiktir

A) Bilişsel stratejiler: Akademik işi tamamlamak amacıyla kullanılan stratejiler (örneğin soru çözme, altını çizme, özet yazma).

B) Üstbiliş stratejiler: Öğrenmeyi planlama, izleme ve kontrol amacıyla kullanılan stratejiler (örneğin nasıl öğrenebileceğini düşünme, öğrenip öğrenmediğini kontrol).

C) Sosyal ve duyuşsal stratejiler: Başkalarıyla etkileşimi gerektiren ya da bireyin duyuşsal durumunu etkilemeye yönelmiş stratejiler (örneğin kendini ödüllendirme, kendisi için önemini düşünme, arkadaşına sorma).

ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Öğrenmeyi Dolaylı Etkileyen Faktörler

*Öğreten (öğretmen) ve öğrenme ortamıdır.

-Öğrenme ortamı, **psikolojik ortam(kişiler arası ilişkiler-sınıf iklimi –havası) ve fiziksel ortam (Isı, ışık, koku, gürültü, temizlik,estetik)** olarak genelde ikiye ayrılır

Öğrenmeyi Doğrudan Etkileyen Faktörler

1. Öğrenmeyi etkileyen **öğrenenden kaynaklı** faktörler
2. Öğrenmeyi etkileyen **öğrenme malzemesinden kaynaklı** faktörler
3. Öğrenmeyi etkileyen **öğrenme yönteminden kaynaklı** faktörler

1.Öğrenmeyi Etkileyen Öğrenenden Kaynaklı Faktörler:

A) Türe Özgü Hazır Oluş: Organizmanın bir davranışı gösterebilmesi için biyolojik donanımının yani genetik donanımının uygun olması gerekir. Aynı durumla karşılaşan bir türün tüm üyelerinin otomatik olarak gösterdiği ve nispeten sabitleşmiş davranışlara “türe özgü davranışlar” denilmektedir. Dünya üzerindeki her canlı kendi türüne özgü davranışları yapabilecek kapasiteyle doğar. Papağana konuşma öğretiler ama kargaya öğretilemez. Aynı şekilde insanlara kuşlar gibi uçmayı öğretmeyiz.

B) Olgunlaşma: Vücut organlarının kendinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilecek düzeye gelmesidir. “Olgunlaşma, yaşa bağlı olarak genetik olarak programlanmış değişimlerin ortaya çıkma sürecidir.” **Algısal gelişim, bilişsel gelişim ve dil gelişimi** incelendiğinde çocukların belirli yaş dönemlerinde belirli öğrenmelere kendiliğinden hazır hâle geldiği görülmektedir.

****Olgunlaşma, öğrenmeyle kazanılacak davranışların ön koşuludur****

Olgunlaşma aynı zamanda yaş ve zekâ ile ilişkilidir.

1- Yaş: Yaşla birlikte öğrenme düzeyinde farklılıklar ortaya çıkar. İyi bir öğrenmenin olabilmesi için organizmanın davranışı öğrenebileceği yaşa gelmesi gerekir. **İnsan yavrusunun yürümesi için 9 ay civarının uygun olması, kalemi düzgün tutup yazı yazabilmesi için ise 6-7 yaş civarının uygun olması gibi.** Bunun yanında yaşlı bireylerin de hücre kayıpları nedeniyle daha yavaş öğrendikleri bilinmektedir.

2- Zekâ: Zekâ; yeni bir bilgiyi öğrenebilmek, karşılaşılan problemleri çözebilmek, olaylar ve konularla ilgili akıl yürütebilmek, gözle görünmeyen konular hakkında düşünebilmek gibi becerileri kapsar.

Zihinsel açıdan olgunluk, zekâ kavramı ile ele alınır.

C) Genel Uyarılmışlık Hâli ve Kaygı:

1. Genel Uyarılmışlık Hâli: Bireyin dışarıdan gelen uyarıcıları alma derecesidir. Bir öğrenmenin olabilmesi için bireyin uygun uyarılmışlık düzeyine gelmesi gereklidir. Bireyin dışarıdan çok az uyarıcı alması ve uyarıcılara kapalı olması (ör.: uyku hâli) uyarılmışlık düzeyinin düşük, çok fazla uyarıcı alması (ör.: panik hâli) uyarılmışlık düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelir. Her iki durum da öğrenmeyi zorlaştırır. İyi bir öğrenme için orta düzeyde bir uyarılmışlık hâligerekmektedir.

2. Kaygı:

Kaygı, nedeni belli olmayan korku ya da sürekli kötü bir şey olacağına dair hissin baskın olduğu psikolojik durum olarak tanımlanır.

Orta düzeyde bir kaygı duymak öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

Morgan'a göre akademik yeteneği çok yüksek ya da çok düşük

olan öğrencilerde kaygı durumu fazla etkili olmamaktadır. Ancak orta akademik yetenekteki öğrenciler için kaygı önemli bir etkidir.

D) Eski Yaşantıların Aktarılması: Öğrenmenin gerçekleşmesinde, yeni bir bilginin ya da yeni bir becerinin öğrenilmesi, büyük oranda öğrenilecek bu yeni bilgi veya beceriyle ilgili olan ön (eski) yaşantılara bağlıdır. Çünkü her yeni öğrenme eski öğrenmenin üzerine kurulur. Yani birey öğrenmeyi kolaylaştıracak başka bilgilere sahip olduğunda öğrenme kolaylaşır. Bunun tersi de söz konusu olabilir, bu durumda bireyin önceki bilgileri yeni bilgiler öğrenmesini zorlaştırabilir. Buna öğrenmede “aktarım” veya “transferans” denir. Söz konusu aktarmanın yeni öğrenmeye katkısı varsa buna **olumlu aktarma (pozitif transferans)**, engelleyici bir özelliği varsa buna da **olumsuz aktarma (negatif transferans)** adı verilmektedir.

1. Olumlu Aktarma: Bisiklet kullanmayı bilen birinin motosiklet kullanmayı kolay öğrenmesi, araba kullanmayı bilen bir bireyin yeni aldığı başka bir marka arabayı kullanabilmesi gibi.

2. Olumsuz Aktarma: İki parmak daktilo kullanan bireyin 10 parmak daktilo kullanırken zorlanması, Q klavye kullanan bireyin F klavyeyi öğrenmede zorlanması gibi.

Olumsuz transferle ilgili olan bir diğerk kavram da “ket vurmadır”.

Ket vurma, öğrenilmiş bir malzemenin hatırlanması sırasında ortaya çıkan bozucu etkiye denir.

İkiye ayrılır:

Yeni öğrenilen unutulursa ileriye ket vurma, eski öğrenilen unutulursa geriye ket vurmadır

İleriye ket vurma, öğrenilmiş iki malzemedenden daha önce öğrenilenin daha sonra (daha yeni olan) öğrenilmiş olanı hatırlamayı engellemesi ya da bozmasıdır.

Örneğın bireyin yeni aldığı bankamatik kartının şifresini eski bankamatik kartının şifresiyle karıştırması ya da cep telefon numarasını değıştiren birinin numarası sorulduğunda eski numarasını söylemesi gibi.

Geriye ket vurma, yeni öğrenilmiş olan bir malzemenin önceden (eski) öğrenilmiş olan bir malzemenin hatırlanmasını engellemesi veya bozmasıdır.

Örneğın Almanca bilen bir kişinin İngilizce öğrenmeye başladıktan sonra Almanca kelimelerin anlamını unutması; aklına sürekli, kelimelerin İngilizce anlamlarının gelmesi gibi.

Solomon ve Perkins alt düzey ve üst düzey aktarım (transferans) kavramlarından söz etmektedir.

Alt düzey transferans, spontane (kendiliğinden) veya otomatik olarak gelişmiş ve iyice yerleşmiş becerileri anlatır.

Daha önce denenmiş eylem ve becerilerde gerçekleşir. Davranışlar, durumun benzerliğinden dolayı otomatik olarak ortaya çıkar. Bazen kişi ne yaptığından habersiz bir şekilde transferi gerçekleştirebilir. Bir arabayı kullanmayı öğrenen kişinin diğerk arabaları da kullanabilmesi; bir kişinin farklı diğerk fırçaları ile diğerk fırçalayabilmesi, bir matematik problemini okulda ve evde çözebilmesi gibi.

Üst düzey transferans, soyut ve zihinseldir:

“Bir durumda bilinçli bir soyutlama modeli oluşturmayı ve bu sayede diğerk durumlarla bağlantı kurmayı içerir.”

Öğrenciler bir kuralı, ilkeyi, ilk örneğı, şemayı vb. öğrendiklerinde ve bu öğrendiklerini daha genel bir şekilde kullandıklarında oluşur.

E) Güdü (Motivasyon):

*İstekleri, arzuları, gereksinimleri, dürtüleri ve ilgileri kapsayan genel bir ifadedir.

*Güdüler, organizmayı uyarır ve harekete geçirirken organizmayı belirli bir amaca doğru yönlendirir.

*Açlık, susuzluk, tuvalet ihtiyacı, uyku, cinsellik gibi **fizyolojik kökenli güdülere “dürtü”** adı verilir. **Bunlar Birincil güdülerdir**

*Başarı, sevgi, sosyal onay, statü gibi daha karmaşık olanlarına **“gereksinim (ihtiyaç)”** denilmektedir.

*Güdüler bir defa ortaya çıkıp doyurulduğunda ortadan kalkar yani doyurulmuş olur, ta ki ihtiyaç hissedilen durum (açlık, uyku vb.) tekrar ortaya çıkana kadar.

*Güdüler döngüseldir.

Güdülemede 4 önemli kavrama işaret edilmektedir:

1. **İhtiyaçlar** (fizyolojik ve psikolojik sağlık için gerekli olanlar),

2. **Değerler** (bireyin kendisi için faydalı gördüğü ve elde etmeye veya sürdürmeye çalıştıkları),

3. **Amaçlar veya niyetler** (davranışın amacı veya niyetin ne olduğu),

4. **Duygular** (Güdü, bir amaca veya değere ulaşmak için duyulan bir istek olduğundan değerleri ve duyguları bütünleştirir.)

Güdüler içsel veya dışsal kaynaklı olabilir.

İçsel güdülenmede bireyi harekete geçiren durum, kendi içsel ödüllendirme sistemine bağlıdır. Bunlar; **açlık, susuzluk** gibi fizyolojik dürtüler ya da **merak, ilgi, başarma** gibi sosyal güdüler olabilir.

Evden okula giderken veya okuldan eve gelirken bir çocuğun otobüste devamlı kitap okuması, uçaklara ilgisi olan birinin uçaklar hakkında kendi kendine araştırma yapması gibi. Birey yaptığı etkinliklerden dolayı mutluluk ve hoşnutluk duyar. Genellikle başarılı hissededeği Şeyleri yapmaya yönelerek yaptıklarından keyif alır. Aynı zamanda öz saygısı artar ve bir gruba ait olma duygusu gelişir.

İçsel güdülenme, bir öğrencinin akademik yönden başarılı olma ihtiyacını ve kendi kararları üzerindeki kontrolünü artırır.

Dışsal güdülenme ise öğrencileri öğrenme esnasında dışsal olarak etkileyen unsurlardır.

Ödül alma, cezadan kurtulma, sosyal onay gibi bireyin dışında oluşan güdülenme durumları söz konusudur.

Ayşegül anne babasının, **harçlığını kesmemesi** için veya **ğretmeninin gözüne girmek** için derslerine çalışır ise dışsal kaynaklı güdülenmiş demektir.

Ayşegül merak ettiği şeyleri öğrenmeye çalışıyor, bundan da keyif alıyorsa veya derslerine çalışarak ileride hayal ettiği mesleği yapmak istiyorsa içsel kaynaklı güdülenmiş demektir.

Birincil güdüler daha çok fizyolojik olup bedensel gereksinimlerin doyurulmasına yöneliktir. Açlık, susuzluk, cinsellik, uyku, güvenlik, tuvalet ihtiyacı gibi.

İkincil güdüler ise öğrenme yaşantıları sonucunda oluşmuştur. Başarma, güç, ait olma, yakın ilişkiler kurma, egemenlik gibi.

İkincil güdüler zaman zaman da dolaylı olarak birincil güdülerini doyurma yönünde hareket eder. **Örneğin** para yalın hâli ile bir kâğıt parçasıdır. Bunun yanında para ile açlığımızı giderebilir, su alabilirsiniz.

Aynı zamanda çok para kazanarak güç elde edebilir, yakın ilişkiler kurabilirsiniz.

F) Dikkat:

***Dikkat**, kişinin amaçlarına ulaşabilmesi ve bilişsel süreçleri harekete geçirip sürdürmesi için harcadığı sınırlı insan kaynağıdır.

Dikkat, öğrenme için gerekli bir ön koşuldur.

Duyu organları yoluyla bireyler gün içerisinde sayılamayacak kadar çok uyarıcıyla karşı karşıya gelirler.

Bunlardan hangisinin algılanacağı yani seçileceği dikkat ile ilişkilidir. Bu açıdan dikkat, birçok potansiyel girdinin bazılarını seçme süreci olarak tanımlanmaktadır.

2.Öğrenmeyi Etkileyen Öğrenme Yöntemleriyle İlgili Faktörler

A) Öğrenmeye Ayrılan Zaman:

Öğrenciler “aralıklı çalışma” ya da “toplu çalışma” stratejilerini kullanırlar.

Aralıklı çalışma, günde birkaç saat veya haftada birkaç saat gibi programlar yaparak öğrencinin öğrenme malzemesini (konu, ders, kitap vb.) sistematik bir biçimde tekrar etmesi yani çalışmasıdır.

Toplu çalışma, öğrenme malzemesini (konu, ders, kitap vb.) sadece sınav zamanı “sıkışık” bir şekilde çalışan öğrenme stratejisini anlatır.

Bu öğrenciler bir dönem veya bir yıl öğrenme malzemesiyle ilgilenmezler, sınav gününden önceki gece “sabahlayarak” sınava hazırlanırlar.

Öğrenciler, kısa zamanda **yüksek notlar aldıkları bu yöntemi tercih etmektedirler.**

***Toplu Çalışmada** bilgiler kısa sürede unutulmaktadır.

***Aralıklı çalışmada** bilgiler daha uzun süre hatırlanır ve kalıcıdır.

B) Öğrenilen Konunun Yapısı:

Öğrenme malzemesinin yapısına göre “parçalara bölerek çalışma” ve “bütün hâlinde çalışma” olarak ikiye ayrılabilir.

Parçalara bölerek öğrenme: Genel olarak eğitim sistemleri parçalara bölerek öğrenmenin üstün olduğu bazı durumlardan söz etmektedir. Bunlardan **biri**, bütünü parçalara ayırmanın kolay olması. **Örneğin** yabancı dildeki kelimelerin öğrenilmesi; bazı boks, golf gibi spor becerilerinin öğrenilmesi gibi. **İkincisi**, öğrenilecek malzemenin aşırı uzun olması. Bu durumda öğrenci malzemeyi baştan sona tekrarlarken toplu öğrenmenin olumsuz etkileriyle karşı karşıya gelir. **Üçüncüsü**, parçalara bölerek öğrenme, öğrenenin güdülenmesine yardımcı olmakta; bir malzemeyi iyice öğrenmenin verdiği kendini başarılı hissetme duygusunu yaşamasını sağlamaktadır. **Öğrenme malzemesi uzun ve zor ise bu kural çok daha önemlidir.**

Ancak parçalara bölerek öğrenmenin iki olumsuz yönü vardır:

- 1)Öğrenilen parçaların bir araya getirilmesi için **ek tekrarlara ihtiyaç duyulması.**
- 2)Parçaları birbirine **karıştırma ve sıralarını bozma tehlikesidir.**

Bütün hâlinde öğrenme:

* Öğrenme malzemesinin tamamının parçalara bölünemeyecek kadar kısa olduğu durumlardır.

*Öğrenme malzemesinin kolay anlaşılır ve birbirine kolay bağlanabilir olduğu durumlardır.

*Öğrenenin kendisine bağlıdır. Öğrenenin öğrenme becerisi, yeterliliği, zeki ve çabuk kavrayan biri olması durumunda bütün hâlinde öğrenme daha verimli olacaktır.

Öğrenci bütün hâlinde çalışma yöntemi ile işe başlamalı, dikkat gerektiren bölümlere daha fazla eğilmeli, üzerinde daha fazla durmalı yani parçalara bölmeli ve sonra tekrar bütün olarak çalışma yöntemine dönmelidir. Kısaca bir ders kitabındaki bir bölümü çalışırken **bütün-parça-bütün sıralaması şeklinde çalışmak iyi bir strateji olabilir.

C) Öğrencinin Aktif Katılımı:

Öğrencinin bir öğrenme durumunda “pasif” olmasından “aktif” olmasına doğru giden süreç **dinleme-okuma-yazma-anlatma** şeklinde oluşmaktadır.

Bu durumda iyi bir öğrenme için önce dinlemek, sonra okumak, ardından yazmak ve en sonunda da anlatmak iyi bir öğrenme yöntemi olarak sıralanabilir.

Bunlar kısaca;

1. Not tutma,
2. Önemli yerlerin altını çizme,
3. Gözden geçirme,
4. Ana hatları çıkarma,
5. Ana fikri çıkarma,
6. Grafik veya şema çizme,
7. Örnekleri yazma,
8. Yüksek sesle tekrar yapma,
9. Başkasına anlatma şeklinde ifade edilebilir.

D) Geri Bildirim:

İyi bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrencinin öğrenip öğrenmediği ya da ne kadar öğrendiği ile ilgili olarak bilgilendirilmesidir.

Öğrenci eksiklerinin veya hatalarının neler olduğu hakkında **hemen** dönüt alırsa genellikle çabuk öğrenir.

Ne kadar gelişme gösterdiğini bilmeyen öğrenci ise yavaş öğrenir veya hiç öğrenemeyebilir. **Örneğin** sınava giren öğrencinin sınav sonuçları hakkında hemen bilgilendirilmesi, öğrenciye cevap anahtarının verilmesi veya soruların sınıfta çözülmesi yoluyla öğrenciye dönüt verilebilir.

Geri bildirim (dönüt) öğrenen açısından yararları şöyle sıralanabilir:

1. Ön bilgilerinin doğruluğunu test etmiş olur.
2. Aktarmayla yeni yapılandığı bilgilerin geçerliğine ilişkin bilgi edinir.
3. Konuya ilişkin mevcut anlayışını detaylandırmasına yardımcı olur.
4. Yeterliliğine ilişkin bilgi verir.
5. İçsel motivasyonu artırır.

3. Öğrenmeyi Etkileyen Öğrenilecek Malzeme ile İlgili Faktörler

*Öğrenme malzemesi ile öğrenilecek **konu, şekil, şema, grafik, kitap, formül** vb. anlatılmaktadır.

Telaffuz edilebilirlik, sözel öğrenme malzemesinin öğrenilme hızını etkileyen bir faktördür.

Kolay telaffuz edilen sözcüklerin daha kolay öğrenildiğini ortaya konmuştur.

A) Algısal Ayırt Edilebilirlik:

Genellikle etrafındaki malzemedan kolay ayırt edilebilenler çabuk öğrenilir. **Örneğin** herkesin siyah takım elbise giydiği bir davette bir kişinin beyaz takım elbise giymesi gibi. **Burada önemli olan kavram, dikkattir.**

Öğrenilmesi gereken malzeme açısından konu ele alındığında ise öğrenilmesi gereken uyarıcının (bölüm, paragraf, şekil, grafik, şema, formül vb.) diğer uyarıcılardan ayırt edilerek incelenmesi, irdelenmesi, anlaşılması yani öğrenilmesi gerekmektedir.

B) Anlamsal Çağrışım:

Öğrenilmesi istenen bir konu, bir kavram; bireyin önceki bilgi birikimleriyle veya geçmiş yaşantılarıyla ne kadar ilişkili ise öğrenme o kadar kolay olmaktadır.

Bir kelime söylendiğinde öğrencinin aklına, geçmiş öğrenmeleri ya da yaşantısıyla ilişkili diğer kelimeler gelebilmektedir.

Bu durumda bir malzemeyi anlamlı yapan şeylerin neler olduğu ele alınmalıdır. Bunlar da **“çağrışımsal”, “kavramsal” ve “basamak dizilerine ilişkin”** anlamlar olarak üçe ayrılmaktadır.

Çağrışımsal anlam, sözel bir malzemeyi çalışırken nelerin hatıra geldiğini anlatır.

Yani bir cümlede bulunan kelimelerle ilgili sizin ne kadar çok yaşantınız varsa cümleyi öğrenmeniz ve hatırlamanız o kadar kolay olacak demektir.

C) Kavramsal Gruplandırma:

Kavram;

1. Bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımıdır.
2. Felsefe açısından **Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve onları bir ortak ad altında toplayan genel tasarımıdır.**

Bu durumda “gemi” kavramını tanımlarken “Gemi; su üstünde gidebilen, bir yerden bir yere insan, yük ve farklı şeyler taşıyabilen büyük bir taşıttır. Yolcu gemisi, servis gemisi, yük gemisi, savaş gemisi gibi türleri vardır.

Kavramlar gruplandırıp basamaklar hâline getirilirse öğrenme kolay gerçekleşir. Burada kavramsal basamaklar dizisinin, çağrışımsal anlam dizisinden farklı olduğunu unutmamak gerekir. Şöyle ki **çağrışımsal anlam dizisi öznel olup bireyin geçmiş yaşantılarına dayanır.**

Kavramsal basamaklar dizisi mantıksal birtakım kurallara dayandığı için her yerde, her zaman, herkes tarafından aynı şekilde oluşturulabilir.

Öğrenme stratejilerine atfedilen değerin artmasının nedenleri:

- a) Öğrencinin öğrenme sürecindeki rolü,
- b) Yaşam boyu öğrenme gereksinimi,
- c) Öğrenme stratejilerinin öğrenme ürünleri üzerindeki etkisi olarak sayılabilir.

a) Öğrencinin öğrenme sürecindeki rolü:

- Öğrenci, öğrenme sürecinde etkin rolü olan, bilgiyi kendine özgü biçimde örgütleyip işleyerek edinen bir ögedir.
- Öğrenmenin gerçekleşmesi, büyük ölçüde öğrencinin uygun öğrenme stratejisini kullanmasına bağlıdır.

b) Yaşam boyu öğrenme gereksinimi:

- Eğitim kurumlarının en önemli hedefi:**
- “Öğrenmeyi öğretme” olarak ifade edilmektedir.

c) Öğrenme stratejilerinin öğrenme ürünleri üzerindeki etkisi:

- Akademik başarı
- Duyuşsal öğrenme ürünleri (tutum, güdü, benlik algısı)

Öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler;

- Öğrenme stratejilerini kendi kendilerine geliştirmede yetersiz kalırlar.
- Öğrenme stratejilerini farklı bağlamlardaki işlere uygulamada güçlük çekerler.
- Öğrenme stratejilerini kendiliğinden kullanamazlar.
- Kullandıkları stratejinin etkisiz olduğunu fark edip değiştiremezler.
- Daha karmaşık stratejiler kullanarak öğrenme çabalarının etkililiğini en üst düzeye çıkarabileceklerine inanmazlar.

*Bilgileri, becerileri öğretirken bir yandan da **öğrenme yollarını öğretmemiz gerekmektedir.**

Öğrenme stratejilerini veya bunları nasıl kullanacağını bilmeyen öğrenciler, çok çabalar da başarılı olamamakta; başarısızlıklarının nedeni olarak yetenek durumlarını ya da öğretmenlerini görmekte, haksızlığa uğradıklarını düşünmektedirler.

Bu durum onların güdülerini, benlik algılarını, tutumlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Öğretim Stratejileri

1-SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM–ANLAMLI ÖĞRENME (AUSUBEL)

Temel Özellikleri:

***Öğretmen merkezli bir stratejidir.**

*Konu alanının kavram, ilke ve genellemeleri öğretmen tarafından organize edilip sunulur anlamalı öğrenme gerçekleştirilir.

*Sunuş yoluyla öğretimin temel aldığı yöntem **tümdengelim** (bütünden parçaya, genelden özele) yöntemidir.

*İçerik, öğretmen tarafından anlamalı bir yapı bütünlüğüne getirilerek genelden özele doğru hiyerarşik bir sıra ile sunulur.

*Öğretmen dersin başında öğreteceği konunun ana temasını söyler ve **konuyu öğrencilere basamak basamak anlatır.**

***Öğrenci dersin başında neyi öğreneceğini bilir** ve ders süresince bunları kazanır.

*Eğer bilgiler iyi düzenlenmişse az zamanda çok bilgi kazandırılabilir.

***Kavramların ve soyut konuların öğrenimini sağladığı için** daha çok ilköğretim 5. sınıftan itibaren kullanılır.

*Sunuş yoluyla öğretimde konular işlenirken **ardışıklık, aşamalılık, bilinenden bilinmeyene** ilkelerine uygun hareket edilir.

*Bu nedenle yeni konuların önceki konularla ilişkilendirilmesi gerekir, bunun için de önceki öğrenilenlerin tam olarak öğrenilmesi gerekir.

*Önceki öğrenmelerle yeni öğrenmelerin ilişkilendirilmesi amacıyla ön örgütleyici – organize ediciler (kavram haritaları, grafik, şema) kullanılır.

Uygulama aşamaları:

- 1.Ön organize ediciler kullanılır (Öğrenci öğrenmeye hazır hâle getirilir.).
- 2.Konu tündengelim yöntemiyle sunulur (Kavram, ilke, bilgi birimi sunulur.).
- 3.Farklı örnekler sunularak ilke ve kavramlar ile öğrencilerin bilişsel süreçleri aktif hâle getirilir (Öğretmen olumlu – olumsuz örnekler sunar, öğrenci öğretmenin verdiği örnekleri açıklar ve öğrenciler kendi farklı örneklerini verirler.).
- 4.Sunulan bilgiler özetlenir.

Dikkat !!! Sunuş yolu öğrenmede öğretmen – öğrenci etkileşimi yoğundur çünkü bu stratejide anlatımın yanında soru – cevap, tartışma teknikleri de kullanılır. Öğrenci aktivitesi düşüktür.

Yararları:

- *Kısa sürede çok bilgi aktarılır. Zamanın kısıtlı olduğu durumlarda kullanılır.
- *Kalabalık sınıflar için idealdir. Zor, soyut ve karmaşık konuların öğretiminde kullanılır.
- *Öğrencilerin ön bilgileri yeterli olmadığı durumlarda etkili olur.
- *Dersin girişinde, özetlenmesinde, tekrarında kullanılır.

Sınırlılıkları:

- *Sadece bilgi düzeyinde hedeflerin öğretiminde kullanılır. Üst düzey hedeflerde kullanılmaz.
- *Öğrenci aktivitesi düşüktür. Ezber öğrenmeler gerçekleşebilir.
- *Sıkıcı olabilir. Öğrencilerden dönüt almak zor olduğundan hataların düzeltilmesine imkân olmayabilir.

2-BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM – ÖRNEK KURAL (BRUNER)

Temel Özellikleri:

*Belli bir problemle ilgili verileri toplayıp analiz ederek sonuca ulaşmayı sağlayan, öğrenci etkinliğine dayalı, güdüleyici bir yaklaşımdır.

*Bruner'e göre öğrenci, bilgiye kendisi ulaşmalı ve bilgiyi keşfetmelidir.

*Bu yaklaşımın öğretim sürecinin merkezinde öğrenci vardır, kural ya da bilgi yapısını keşfeden öğrencidir.

*Öğrenci örnekleri inceler, deney yapar; ilke, tanım ve genellemelere kendisi ulaşır.

*Tümevarım yöntemi kullanılır. Tümevarım yöntemi, olay ve olgulardan hareket ederek sonuca ulaşma yoludur.

*Öğrenciyi buluşa götürmede sorular ve örneklerden yararlanır.

***Öğretmen** gerektiğinde **ipucu ve dönütler verir.**

***Öğretmen** öğrencilerin merak duygusunu uyandıracak **bir problemle derse başlar.**

***En önemli özelliği öğrencinin öğrenme güdüsünü artırmasıdır.**

*Buluş yoluyla öğretimde **öğretmenin** görevi sunmak değil, daha çok öğrencilere bilgileri buldurmaktır.**(Rehberlik eder, yönlendirir, deneyimler yaşatıp ilkelere ve genellemelere ulaşmasını sağlar)**

*Öğretmen dersin başında çözümü ya da sonucu vermez. Çözüme ya da sonuca giden öğrencidir.

*Öğrencinin kavrama ulaşması için ön bilgilerinin olması gerekmektedir. O nedenle daha çok kavrama düzeyindeki hedeflere uygundur.

***Öğrencinin sezgisel düşünmesini gerektirir.**

Uygulama Aşamaları:

- 1.Öğretmenin **örnekleri sunması**
- 2.Öğrencilerin örnekleri açıklaması
- 3.Öğretmenin **ek örnekler vermesi**
- 4.Öğrencilerin ek örnekleri açıklaması
- 5.Öğretmenin **örnekleri ve zıt örnekleri** (örnek olmayan durumları) **vermesi**
- 6.Öğrencilerin bu zıt örneklerle karşılaştırma yapması
- 7.Öğretmenin **öğrencilerin belirlediği ilkeleri ve özellikleri açıklaması, tamamlaması**
- 8.Öğrencilerin ilke ve genellemelere ulaşması ve tanımı yapması
- 9.Öğrencilerin ek örnekler vermesi

Yararları:

*Yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağladığından kalıcı öğrenmeyi sağlar.

*Üst düzey düşünme becerilerini geliştirir.

*Kavrama ve üstü hedef düzeyleri için uygundur.

Sınırlılıkları:

*Zaman alır.

*Maliyeti yüksektir.

*Ön bilgiler yoksa amacına ulaşmaz.

*Karmaşık bazı konularda sonuca ulaşmayabilir

*Olgu öğretiminde etkili değildir.

3-ARAŞTIRMA-İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ (J. DEWEY)

***Öğrenci merkezli** bir stratejidir.

***Etkinliklerine dayalı bir problem çözme sürecidir.** Öğrenci sadece o problemin değil, ileride karşılaşacağı problemlerin de çözümünü öğrenmiş olur.

* Öğrenci önce problemi hisseder, tanımlar, çözümü için geçici çözüm yolları (hipotez) üretir, bu hipotezle ilgili veri toplar ve verileri değerlendirerek sonuca ulaşır.

*Öğretmenin görevi: **Uygun araştırma problemlerini belirlemektir.**

Bu problemler;

- 1-Gerçek hayatta karşılaşılabilecek problemler olmalı,
- 2-Merak uyandırmalı,
- 3-Birden çok çözümü olmalıdır.

***Tümevarım ve tümdengelim yöntemleri kullanılır.**

*Buluş yoluyla öğretim stratejisinde olduğu gibi **öğretmen bir yol gösterici**, gerektiğinde **yönlendirici bir rehber** konumundadır.

*Bu stratejide ele alınan problemlerin **gerçek hayatta karşılaşılan problem durumları olması gerekir.**

Amaç, içeriğin aktarılması değil, öğrencilerin araştırma ve problem çözme yönteminin farkında olması ve onu gerektiğinde kullanmasıdır.

*Üst düzeyli zihinsel süreçlerin (uygulama, analiz, sentez) geliştirilmesinde en etkili stratejilerden birisidir.

*Sadece sınıf içerisinde değil aynı zamanda **laboratuvar, atölye ve okul dışı doğal ortamlarda kullanılabilir.**

Stratejinin Uygulanması:

- Problemi hissetme
- Problemi tanımlama ve sınırlandırma
- Problemle ilgili bilgilerin toplanması
- Problemle ilgili hipotezler kurma
- Veri toplama (problemin çözümü için)
- Hipotezleri test etme (Doğru-yanlış)
- Problemin çözümü
- Sonucu raporlaştırma

Yararları:

***Problem çözüme becerisini kazandırır.**

*Öğrenci **etkinliklerine** dayalıdır.

*Öğrenme sürecinde **öğrenci aktiftir.**

***Bilimsel, yaratıcı, eleştirel düşünme alışkanlığı** kazandırır.

***Sınıf içinde ve sınıf dışında** uygulanabilir.

***Yaparak yaşayarak öğrenme** olanağı sağlar.

*Bilişsel alanın **uygulama-analiz-sentez-değerlendirme** gibi üst basamaklarındaki davranışları kazandırır.

***Neden sonuç** ilişkilerini belirleme becerisi kazandırır.

*Dersin sonuç bölümünde etkilidir

*İletişim, sorumluluk alma, kaynaklara ulaşma becerisi kazandırır.

Sınırlılıkları:

*Maliyeti yüksek

*Zaman alır

*Kalabalık sınıflarda uygulanması zor

*Ön koşul öğrenmeleri eksik olan öğrencilerde uygulanması zor, her yaş ve her hedef düzeyi için uygun değildir; **öğretmen sınıf yönetiminde zorluk yaşayabilir.**

4-TAM ÖĞRENME STRATEJİSİ (YAKLAŞIMI) (BLOOM)

Temel Özellikleri:

1. Bilgi birimleri ünitelere ayrılmıştır ve bir ünite tam olarak öğrenilmeden diğerine geçilmez.

2. Tam öğrenme modeli, her okulda ve sınıfta hızlı öğrenen ve öğrenemeyen öğrencilerin bulunduğunu; her öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine göre öğretimin yapılmasını, her öğrenciye ihtiyacı olan ek öğretim zamanı ve nitelikli öğretme hizmeti (ipucu, katılım, pekiştireç, dönüt) sağlanırsa **her öğrencinin öğrenebileceğini ve okulda tüm öğrencilerin başarılı olacağını savunur. “Öğrenemeyen öğrenci yoktur, öğretmeyen öğretmen vardır.”**

3. **Değiştirilmez Özellikler:** zekâ, genel yetenek, öğrencilerin kişilik özellikleri, ailenin sosyoekonomik statüsü

Değiştirilen Özellikler: ön öğrenmeler, derse karşı ilgi, tutum, başarı inancı, ipucu, pekiştireç, katılımı, dönüt, araç gereç ve zaman gibi değiştirilebilir öğeler zenginleştirilerek etkili öğrenme sağlanabilir. **Okullar öğrencilerin değiştirilemez özelliklerini değil, değiştirilebilir özelliklerini geliştirerek öğrenmeyi sağlamalıdır.**

4. Her ünite sonunda izleme testi (formatif) uygulanır.

5. Bloom eğitimdeki normal dağılım eğrisini reddeder, **sola çarpık bir grafik oluşmasını kabul eder.** %90'ın dışında kalan öğrencilerin de önemsenmesi gerektiğini, onların da tam öğrenmelerinin sağlanması gerektiğini savunur. Bu bağlamda öğretmene büyük görev düşmektedir (**%95-100'ü amaçlar**)

6. Tam öğrenmenin 3 ögesi (değişkeni) vardır: öğrenci nitelikleri, öğretim hizmetinin niteliği, öğrenme ürünleri.

Tam Öğrenme Yaklaşımının Uygulama Basamakları:

1. Öğrenme birimlerinin **üniteler** şeklinde belirlenmesi
2. Ünitenin hedef-davranışlarının belirlenmesi, ulaşılabilecek hedef-davranış standardının belirlenmesi (**%70**)
3. Ön koşul öğrenme düzeyinin belirlenmesi, varsa ön koşul öğrenmelerdeki eksikliklerin giderilmesi
4. Öğretim ünitesinin işlenmesine geçilmesi (Etkinlikler düzenlenir.)
5. Ünite ya da konunun öğretimi bittikten sonra izlemeye dönük değerlendirilmenin (ünite, izleme testi) yapılması (**formatif değerlendirme**)

*****Formatif Değerlendirme : Not vermek için kullanılmayan, öğrencinin öğrenme eksikliklerini belirlemek ve öğrenciyi kendi eksikliklerinden haberdar etmek, önerilerde bulunmak için kullanılan testler.**

6.a) İstenilen öğrenme standardına (**%70**) ulaşmayan öğrenciler için tamamlayıcı ek öğretim etkinliklerinin yürütülmesi

6.b) Öğrenme düzeyi iyi olan öğrenciler için zenginleştirilmiş öğretim etkinlikleri düzenleme

7. Sınıftaki **tüm öğrencilerin istenen öğrenme standardına ulaşmasından sonra** bir sonraki üniteye geçilmesi

8. Birkaç ünite işlendikten sonra **summatif değerlendirme** yapılması, öğrencilerin öğrenme düzeyinin belirlenmesi

*****Summatif değerlendirme: Bir kaç ünite öğrenildikten sonra öğrenme düzeyini belirlemek amacıyla yapılır. Dönemin sonunda yapılır. Bu değerlendirme türünde not verilir, hatta başarılı veya başarısız gibi değerlendirmeler yapılır.**

Tamamlayıcı Öğretim Etkinlikleri:

- Öğretmen veya özel öğretici tarafından bire bir eğitim (özel ders), küçük gruplarla öğretim; okulda, evde ek öğretim (ödev)
- Programlı öğretim, tekrar (farklı yöntem ve tekniklerle) kaynak ve yardımcı kitaplarla öğretim
- Eğitsel oyunlarla öğretim, bilgisayarlı öğretim

Tam öğrenmenin 3 temel değişkeni vardır.

Bilişsel giriş davranışları

1. Öğrenci Niteliği → GİRİŞ

Duyuşsal giriş davranışları

Pekiştirme

2. Öğretim Hizmetinin Niteliği İpucu GELİŞME

Dönüt-Düzeltilme

Etkin Katılım

Bilişsel

3. Öğrenme Ürünleri → SONUÇ

Duyuşsal

NOT: Tam öğrenmenin **giriş (öğrenci niteliği)** ve **gelişme (öğretim hizmetinin niteliği)** kısmı **bağımsız değişkenlerdir.**

Sonuç (öğrenme ürünleri) kısmı **bağımlı değişkendir.**

1. Öğrenci Niteliği: Öğrencinin sürecin başında taşıması gereken özelliklerdir.

a) Bilişsel Giriş Davranışları:

Daha önce öğrenilmesi gereken;

*Bilgi, beceri ve yetenekler

*Ön koşul bilgileri

*Sözel ve işitsel yetenekler

*Okuduğunu anlama

*Dinleme becerisi

*Problem çözme becerisi

b) Duyuşsal Giriş Davranışları:

Öğrencinin öğrenme ünitesine karşı; *İlgisi *Tutumu *Akademik öz güveni (benlik)

2. Öğretim Hizmetinin Niteliği:

***Pekiştirme, İpucu, dönüt- düzeltme** verilirken öğrencilerinde **etkin katılım** göstermesini gerektirir.

*Öğretim hizmetlerinin niteliklerini şifreleyecek olursak **PİDDE** diye aklınızda tutabilirsiniz.

a) Pekiştirme: Bir davranışın ortaya çıkma olasılığını artıran uyarıcılara “pekiştireç” denir. Öğrencilerin doğru ve beklenene yakın davranışları pekiştirilir. Öğrenme sırasında, öğrencinin gösterdiği olumlu davranıştan sonra öğretmen pekiştireç verirse (aferin, çok güzel, gülümseme, alkış) o davranış kalıcı olur.

b) İpucu: Öğrenciyi harekete geçiren, istenilen davranışın yapılmasına yardımcı olan mesajlardır. Bir sınıfta hedef davranışları kazandırmada kullanılan her türlü ileti ipucudur. Hedefe ulaşmada yol gösterir (soru sorma, açıklama, örnekleme, modeller, gerçek varlıklar, ses tonu, jest ve mimikler, harita, şemalar, grafikler...). Ör. Türkiye'nin en büyük gölü hangisidir (Hani canavarı olan) (Türkiye'nin doğusunda bir yer)?

c) Öğrencinin Etkin Katılımı: Öğretmen sınıf içi öğretim etkinliklerini düzenlemede öğrencileri aktif kılmak ve öğretim merkezli öğretim yapmak için etkinlikleri öğrencilerle birlikte planlamalı ve uygulamalı, bununla birlikte öğretim sürecinde hedeflerden ve içerikten çok yöntem ve tekniklere odaklanmalıdır. Yani farklı yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

d) Dönüt-Düzeltilme (Geri Bildirim):

Dönüt, öğrenciye yaptığı bir davranışın sonucu ile ilgili bilgi vermektir. Olumlu yada olumsuz uyarıcılardır. Öğretmenin “aferin, güzel, doğru, yanlış, eksik” demesi öğrenci için dönüttür.

"**Düzeltilme**" ise yanlışların ve öğrenme eksikliklerinin giderilmesi işlemidir

Dönüt ve düzeltme, bir sınıftaki öğretim hizmetinin niteliğini ve öğrenme düzeyini belirleyen en önemli öge olarak kabul edilir.

Çünkü sınıf ortamında kullanılan ipucu, pekiştirme ve katılma grup içerisindeki öğrencilere etki düzeyleri anlamında farklı sonuçlar verebilir.

Dönüt ve düzeltme, öğretimin bireyselleştirilmesi anlamında her öğrencinin düzeyi ile ilgili net sonuçlar verir.

3. Öğrenme Ürünleri:

- Öğrenme düzeyini (iyi, orta, kötü)
- Öğrenme çeşidini (bilişsel, duyuşsal, psikomotor)
- Öğrenme hızını (hızlı, yavaş)
- Duyuşsal ürünleri (kendine güven, güdü)
- Bilişsel ürünleri (kavrama, analiz, sentez, değerlendirme) kapsamaktadır.

EĞİTİMDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI (PIAGET, VYGOTSKY, DEWEY, GESTALT, BRUNER)

- ***Deneyime bağlı** anlam oluşturma sürecidir ve bu süreçte **öğrenci aktiftir**.
- * Anlam oluşturan öğretmen değil, öğrencidir.
- * Yapılandırmacılık **nesnel bilgiyi reddeder öznel**.
- * Metot olarak **tümdengelim metodu** kullanılır
- * Öğretmen, öğrencilerin yeni bakış açıları geliştirmelerine ve önceki öğrenmeleri ile bağlantı kurmalarına rehberlik etmelidir.
- *Öğretmen bunun için açık uçlu sorular sormalı, açık uçlu tartışmalar yapmalıdır.
- *Öğretmen öğrencileriyle birlikte araştırır ve öğrenir.
- *Etkinlikler birincil kaynağıdır. Yani **etkinlik merkezlidir**.
- En önemli özelliği**; bireyin bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmaya, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat vermesidir.

- *Yapılandırmacılıkta sınıflar bilgilerin aktarıldığı bir yer değil, öğrencilerin aktif katılımlarının sağlandığı; sorgulama, araştırmanın yapıldığı; problemin çözüldüğü bir yerdir.

- *Sınıflarda etkin olan öğrencidir. **Öğretmen asla ne öğrenileceğini söylemez**, öğrenenlere bilgiye ulaşma yollarını keşfetmede yardımcı olur.

- ***Ders planları esnek olmalı**, öğrenci ihtiyaçlarına göre şekillenmelidir.
- ***Konular parçalara bölünmeden bütün olarak ele alınmalıdır**.
- ***Program, öğrenci sorunlarına yöneliktir** ve birincil kaynaklar (somut yaşantılar ve deneyimler) üzerinden öğrenme gerçekleştirilir.
- *Bireysel farklılıklara önem verilir. Öyle ki tek doğru yerine iki kişi aynı olaya farklı anlamlar yükleyebilir.
- ***İş birliğine dayalı öğretim** yöntemi kullanılarak öğrencilerin birbirlerinden öğrenmeleri sağlanır.
- *Öğrenmede **çevre etkileşimi önemlidir**.

* Yapılandırmacılıkta **kavram öğretimi esastır**. Belirlenen kavramların kazandırılması amaçlanmaktadır.

*Kavramlar tematik(öğrenciler kendi öğrenme stilleriyle çalışmaya yönlendirilir) öğrenme yaklaşımı ile öğretilmektedir.

***Değerlendirme**, öğretim sonucuna değil de **sürecine dönük yapılıır** (portfolyo yani **tümel değerlendirme**)

Öğrencinin öğrenme sürecinde ortaya koyduğu her şey değerlendirilir.

Süreç değerlendirme,

alternatif değerlendirme,

otantik değerlendirme,

tümel değerlendirme olarak da tanımlanabilir.

****Yapılandırmacılık, buluş yoluyla öğrenme yaklaşımının geliştirilmiş hâlidir.**

Aralarındaki fark, buluş yolunda öğrenci öğretmen yönlendirmesiyle (ipuçları, soru-cevap) düşünerek ilke ve genellemelere (nesnel gerçeklere) ulaşır.

Yapılandırmacılıkta ise öğrenci, öğretmen rehberliğinde deneyimler geçirir ve birincil bilgi kaynaklarıyla anlam (öznel gerçeklerini) üretir.

DİPNOT-1: Yapılandırmacı öğrenme kuramı üç temel grupta ele alınabilir. Bunlar:

1-Bilişsel yapılandırmacılık (Piaget): Öğrenme **zihinsel** yapıda meydana gelen denge (özümseme, uyumsama) süreçlerinden oluşur. Denge (Zihin)

2-Sosyal yapılandırmacılık (Vygotsky): Öğrenme, çocuğun **çevre ile etkileşime** geçmesiyle oluşur. Öğrenme diğer bireylerle paylaşılan etkinlikler sırasında oluşur. Merak (Çevre)

3-Radikal Yapılandırmacılık (Von Glasersfeld): Bilginin sadece birey tarafından oluşabileceğini savunur.

PROJE TABANLI ÖĞRETİM YAKLAŞIMI (JOHN DEWEY, KİLPATRİCK VE BRUNER)

Proje tabanlı öğretim yöntemi; bilimsel düşünmenin adımlarını öğretmek, öğrencilerin ilgilendikleri bir konuda araştırma yapmalarını, sonuçlarını bir raporla düzenlemelerini ve sınıfta ya da yarışmada sunmalarını amaçlar.

*Öğrencilerin bireysel ya da grup olarak gerçek yaşam koşullarına uygun disiplinlerarası (konular, etkinlikler, bilimsel alanlar) bağlantı kurarak bir problem ya da senaryo üzerinde yerine getirdiği bir **problem çözme etkinliğidir.**

*Bu etkinliğin sonucunda öğrencilerin bir ürün ya da performans ortaya koyması söz konusudur.

*Öğrencilerin bilimsel yöntem süreç becerileri geliştirilir. Gerçek yaşamda karşılaşılan sorunlar senaryo çerçevesinde öğrencilere verilir ve öğrencilerin bu sorunlara çözümler bulmaları sağlanır.

*Öğrenciler problemlerin çözümüne ilişkin yeni, özgün, orijinal ve sentez düzeyinde ürünler ortaya koyarlar.

* Öğrencilere bir araştırma konusu verilir.Öğretmen rehberdir.

Değerlendirme:

Değerlendirme, **ürüne ve sürece yönelik** olarak yapılır.

Sergi, drama, gazete, pano vb. hazırlanarak ürünler sunulur

Proje tasarımlarında bulunması gerek esaslar:

- Birden çok çözüm yolu (hipotez, denence) barındırma
- Üst düzey zihinsel becerileri (yaratıcı, yansıtıcı düşünme vb.) geliştirmeye yönelik olma
- Bilimsel yöntemi (araştırma sistematığını) kullanabilme
- Günlük yaşamla ilişkili olma
- Birden fazla dersi (disiplini) ilişkilendirme, farklı kaynaklardan araştırma yapmaya yönelme
- Bireysel ve grupla çalışmaya uygun olma
- Yaparak ve yaşayarak öğrenme söz konusudur.
- Öğrenci kendi artı ve eksilerinden sorumludur.
- Proje tasarımı, planlama, araştırma, değerlendirme faaliyetleri öğretmen ve öğrenci tarafından birlikte yapılır.

Sınırlılıkları:

*Zaman

*Sınırın iyi çizilmesi gerekir. Ona göre hedef belirlenir.

-Her zaman orijinal ürün ortaya çıkmayabilir.

NOT: Proje tabanlı öğretim yöntemi sonucunda mutlaka bir iş, ürün, performans (proje) ortaya konmalıdır.

PROBLEME DAYALI ÖĞRENME YAKLAŞIMI (JOHN DEWEY)

Probleme dayalı öğrenme **daha çok mesleki yaşamda çıkabilecek** problemlere karşı araştırma, soruşturma ve tartışma yöntemiyle, **öğrencilere işbirlikçi bir yöntemle çok yönlü çözüm önerileri buldurmaya çalışır.**

*Temelini J.Dewey'in “**yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesinden** almıştır.

*Bu yöntem çözülmesi gereken bir problemle başlar. **Bu problemin gerçek hayatla ilgili olması, ilgi ve merak uyandırması ön koşuldur.** Bu, öğrencinin gerçek hayattaki problemlerle daha önceden yüz yüze gelmesini sağlar.

***Asıl amaç** mevcut problemi çözmek değil **hayat boyu karşılaşılabilecek olan problemlere uygun çözüm stratejileri geliştirmektir.**

*Üst düzey ve karmaşık zihinsel beceriler geliştirilir. Düşünmenin en yüksek biçimidir.

* **Tümevarım** ve **tümdengelim** tekniklerinin bir arada kullanılmasını sağlar.

Problem Çözme Yönteminde Kullanılan İşlem Basamakları:

1. Problemi hissetme
2. Problemi tanımlama
3. Probleme ilgili bilgilerin toplanması
4. Probleme ilgili hipotezler kurma
5. Veri toplama (problem çözümü için)
6. Hipotezleri test etme (Doğru-yanlış)
7. Problemin çözümü
8. Sonucu raporlaştırma

Problem çözme yönteminde kullanılan problem durumlarında (öğrenme senaryolarında) bulunması gereken özellikler:

- **En önemli özellik: Gerçek yaşamla ilgili olmalı.**
- Çok yönlü düşünmeyi gerektirmeli.
- İlgi ve merak uyandırmalı.
- Probleme dayalı öğrenme senaryoları, **birden çok çözüm yolları içermelidir.**
- Hedefe ulaştırıcı olmalıdır.
- Öğrencinin düzeyine (zihinsel yapısına) uygun olmalıdır.
- Öğretmen problem üretebilmeli ve **problem, günlük yaşam ile ilgili olmalı**
- Üst düzey düşünmeyi, araştırma-inceleme yapmayı sağlamalıdır.
- **Asıl olan problemi çözmek değil hedefe ulaşmak olmalıdır.**
- **Kalabalık gruplara değil küçük gruplara uygulanmalıdır (2-6 kişilik).**

Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilere Kazandırdıkları Özellikler:

- **Problem çözmeyi öğrenmek=Öğrenmeyi öğrenmektir.** Çünkü kişi edindiği bilgilerle yaşamda karşılaştığı problemleri, kendi yetenek ve bilgisini kullanarak çözer ve böylelikle kendi kendine öğrenmiş olur.

- Yaşamla yüz yüze gelme

- Araştırma, çözüm üretme
- Ekip çalışması becerileri
- Bilimsel düşünmeyi öğrenme
- Üst düzey düşünme becerileri geliştirme
- İletişim becerileri
- İlgi ve güdülenmeyi artırma

NOT: İçeriğin ayrıntılarına fazla önem verilmez.

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME (NÖROFİZYOLOJİK KURAM)

HEBB,CAİNE CAİNE

***Gerçek problemlerin** çözümüyle en iyi öğrenmenin olacağını ve öğrencinin öğrenme sürecine etkin katılımının sağlanması gerektiğini savunur.

***Öğretmen** ise **rehber** rolündedir.

*Beyin temelli öğrenme, **yapısalcı yaklaşım gibi yaparak-yaşayarak öğrenmeyi savunur.**

***Öğrenme 5 duyu organına hitap etmelidir, temeli budur.**

*Caine and Caine'ne göre beynin her iki lobunun da kullanımı beynin kapasitesini iki kat değil, kat kat artırmaktadır.

Hızlı ve etkili öğrenme için beynin her iki lobunun da koordineli şekilde kullanılması gerekir.

Beyin Temelli Öğrenmenin İlkeleri

1-Beyin paralel bir işlemcidir. İnsan beyni aynı anda birçok işlemi yapabilir. Bu yüzden çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.

2-Öğrenme fizyolojik bir olaydır. Beyin fizyolojik bir organdır. Öğrenme de nefes almak kadar doğaldır, engellenebilir ve kolaylaştırılabilir. Beynin fizyolojisini etkileyen her şey beyni de etkiler. Stres, uykusuzluk, ilaç kullanımı beyni etkiler.

3-Beyin, parçaları ve bütünlüğü aynı anda algılar. Beynin farklı olan sağ ve sol yarımküreleri birbiriyle etkileşim hâlinde olmalıdır. Hem **tümevarım hem de tümdengelim düşünmeli.**

4-Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir. Bilinçsiz süreçlerden de yararlanılmalı. Tarihte bir şey öğretirken tarihi sevmesini de sağlayabiliriz.

5-En az iki farklı türde belleğimiz vardır:

Uzamsal bellek(Kodlamaların, örgütlemelerin, örüntülerin oluştuğu bellektir.)

Mekanik Bellek: Genelde ezber öğrenmelerin yerleştiği bellektir

Uzamsal belleğe kaydedilenler unutulmaz. Bilgiler ezber yoluyla değil anlamlı bir şekilde öğretilmelidir.

6-Her beyin kendine özgü düzenlenmiştir. Her bireyin öğrenme yolu farklıdır.

7-Anlamı araştırma doğustandır. Anlama arayışı beyin için yaşamsal bir temel ve olgudur. **Merak ve keşfetme doğustan gelen bir özelliktir.**

8-Anlamlı araştırma, örüntüleme yoluyla olur. Örüntü, anlamlı organizasyon ve bilgilerin sınıflandırılması anlamına gelir. **Beyin karmaşık değil düzenli öğrenir.**

9-Örüntü oluşturmada duygular önemlidir. Duygular ve biliş, birbirinden ayrılmaz ve birbirini etkiler. Olumlu duygusal atmosfer öğrenme üzerinde etkilidir.

10-Öğrenme teşvikle artar, korkuyla azalır. Beynin korku hâlindeyken performansı düşer ve uygun düzeyde teşvik edilirse performansı artar.

11. Öğrenme hem odaklanmış dikkati hem de çevresel algılamayı içerir. Beyin dikkat ettiği ve farkında olduğu bilgiyi algılar, aynı zamanda dikkati dışında kalan bazı bilgi ve işaretleri de alır. Öğretimde bu nedenle fiziksel uyarıcılara dikkat edilmelidir.

HARMANLANMIŞ ÖĞRENME (Karma öğrenme, Karışık öğrenme, Hibrid öğrenme,)

*Geleneksel öğretim(sınıfta) + Çevrimiçi (Online) öğrenmenin karıştırılmış halidir.

*Öğretmen gerekli yöntem tekniklerle dersini öğrettikten sonra online bir alıştırma ve tekrar yapar

*Öğrenciler, çevrim içi pratik yaparak çevrim dışı (sınıfta yüz yüze) dersleri pekiştirir.

*Öğrenciler, öğretmenler ve diğer öğrencilerle istedikleri zaman ve herhangi bir cihazda iletişim kurabilirler.

*Harmanlanmış öğrenme; doğru becerilerin, doğru kişiye, doğru zamanda kazandırılması için doğru kişisel öğrenme şekliyle, doğru öğrenme teknolojilerinin eşleştirilmesiyle ve öğrenme amaçlarının uygulanmasıyla en yüksek başarıyı sağlamaya odaklanır.

Bu tanımlamada gizlenmiş prensipler şunlardır:

√ Burada paylaşma metodundan çok öğrenme amaçlarına odaklanılır.

√ Birçok kişisel öğrenme stilleri, geniş kitlelere ulaşmak için desteğe ihtiyaç duyar.

√ Her birey öğrenme olayına farklı bilgilerle katılır.

√ Birçok durumda, en etkili öğrenme stratejisi “sadece o an ihtiyaç duyulan şey”dir.

Harmanlanmış öğrenme bileşenleri

Harmanlanmış öğrenme yeni bir şey değildir. Fakat eskiden harmanlama öğrenme içeriği, sınıf ortamı (sunular, laboratuvar, kitap vs.) sınırlılıklarına sahipti. Bugün okulların seçebilecekleri birçok öğrenme yaklaşımları bulunmaktadır. Singh ve Reed’e (2001) göre bunlar:

√ Eş zamanlı (synchronous) fiziksel biçim

√ Öğretmen liderliğinde sınıflar ve öğretmen

√ Katılımlı laboratuvar çalışmaları ve çalıştaylar

√ Alan gezileri

Eş zamanlı (synchronous) çevrim içi biçimler (canlı e-öğrenme):

- √ e-görüşmeler/toplantılar
- √ Sanal sınıflar
- √ Web seminerleri ve radyo veya TV yayını
- √ Koçluk (coaching)
- √ Mesajla anında görüşme

Kişisel hızda farklı zamanlı (asynchronous) biçimler:

- √ Doküman ve web sayfaları
- √ Web/bilgisayar destekli eğitim modülleri
- √ Değerlendirme/test ve anketler
- √ Benzetişimler
- √ Mesleki yardım ve elektronik performans destek sistemleri
- √ Canlı olay kaydı
- √ Çevrim içi öğrenme toplulukları ve tartışma forumları

YAŞAM BOYU ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Yaşam boyu öğrenme, örgün eğitim(Devlet okulları) ve yaygın eğitimin(Mesleki Eğitim Merkezleri, Kurslar, Halk Eğitim Merkezleri gibi) birleştirilmesidir.

Yaşam boyu öğrenmenin temel amacı bireyin öğrenmeyi öğrenmesini sağlamaktır.

Yaşam boyu eğitim; bireyin kişilik alanında, sosyal ve mesleki alanda gelişimini amaçlayan, tüm yaşam süresince devam eden çok geniş bir kavramdır.

Yaşam boyu öğrenme, teknolojik gelişmeler ve bunların yol açtığı değişime uyum sağlayabilme, sürekli olarak kendini yenileyebilme, bilgiyi üretebilme, öğrenmeyi öğrenebilme, iş birliği ve paylaşımı amaçlar.

Yaşam Boyu Öğrenmeye İlişkin Yanlış Anlayışlar

- Yaşam boyu öğrenme sadece yetişkinleri kapsamaz. Yaşamın tüm dönemlerinde gerçekleşir.
- Yaşam boyu öğrenme sadece meslek, beceri kazandırmaz. Bireysel, sosyal, mesleki vb. her alanı kapsar.
- Yaşam boyu öğrenme tesadüfi oluşmaz. Birey isteyerek, bilinçli, amaçlı öğrenir.

İŞBİRLİKLİ (KUBAŞIK) ÖĞRENME YAKLAŞIMI (J.DEWEY)

*Öğrencilerin yarışına ve rekabetine son vermeyi amaçlayan ve başarıya birlikte ulaşmayı hedefleyen bir yaklaşımdır.

*Grup heterojen olmalıdır. Böylece birbirinden öğrenme gerçekleşir.

*Öğrenciler arasında rekabet yoktur. Rekabet gruplar arasında olmalıdır.

*Başarı ve başarısızlık tüm grup tarafından paylaşılır.

*Öğretmen rehberdir.

*Paylaşılmış bir liderlik vardır.

*İşbirlikli öğrenme içinde öğrenciler birbirlerinin öğrenmesinden sorumludur.

*En pasif öğrencinin bile grubun başarılı olmasında büyük payı vardır.

*2 – 6 kişilik öğrenme grupları idealdir.

*Öğrencilere sosyal beceriler kazandırılmaya çalışılır.

*“Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” anlayışı hâkimdir.

İş birliğine dayalı öğrenmeyi başarılı bir şekilde uygulamak için 6 temel ilkeye uymak gerekir. Bunlar:

1.Olumlu bağlılık (bağımlılık): “Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” anlayışı.

Bireyin başarısını gruba, grubun başarısını bireye endeksleme

2. Yüz yüze etkileşim: Öğrencilerin birbirlerinin çalışmalarını desteklemeleri, birbirlerine yardım etmeleridir.

3. Kişisel sorumluluk (ve bireysel değerlendirilebilirlik): Grubun her üyesi kendine düşen görevi en iyi şekilde yerine getirmek zorundadır. Grup üyelerinin her biri önce kendi sorumluluklarını yerine getirmek, sonra da ihtiyaç duyan arkadaşına yardım etmekle yükümlüdür.

4. Sosyal beceriler: Grubun başarılı olabilmesi için kişiler arası iletişim becerilerinin yanında diğer sosyal becerilerin de kullanılması gerekir (liderlik, iletişim, karar verme, karşılıklı güven, uzlaşma vb.).

5. Grup sürecinin değerlendirilmesi: Bireyin ve grubun etkinlikleri değerlendirilir ve eksiler, artılar ortaya çıkarılır. Grup çalışmalarına yön verilir.

6. Eşit başarı ilkesi: Her üyenin gruba katkısı kendi yetenek düzeyine göre değerlendirilmelidir. **Her öğrenci eşit fırsatlara, imkânlara sahip olmalıdır.**

İş Birliğine Dayalı Öğretimin Uygulanması:

- 1. Takımların oluşturulması: 2-6 kişiden oluşan heterojen gruplar**
- 2. Isınma teknikleri:** Oyun ve etkinliklerle grup üyeleri arasında kaynaşma sağlanır.
- 3. Takımda konu ve görev dağılımı yapılması:** Grup içerisinde görev dağılımı yapılır (lider, raporör, yazıcı) ve konu alt dallara ayrılarak her öğrenciye bir konu verilir. Paylaşılmış liderlik vardır.
- 4. Takım içi etkinlikler:** Takım içerisinde başarı birbirine endeksli olduğundan, performansı düşük öğrenciler için çalışmak, anlaşılmayan yerleri daha yaratıcı yollarla anlatmaya çalışmak gerekir.
- 5. Değerlendirme:** Her grup üyesi birbirinin öğrenmesinden sorumlu şekilde değerlendirilir. Bireyin başarısı, grubun başarısına dönüştürülür ve değerlendirme ölçütlere göre öğretmen ve grupça birlikte yapılır.

Sınırlılıkları:

- *Başarılı ve bireysel çalışmayı seven öğrencilerin başarısını düşürebilir.
- *Değerlendirme aşaması zordur. Grup içerisinde bireyleri ayrı ayrı değerlendirmek güçtür.
- *Çalışmalar bir kişi üzerinde kalabilir.

ÖĞRETİM İLKELERİ

1. Hedefe (Amaca) Uygunluk İlkesi: Eğitim durumları işe koşulduğu hedefe hizmet edebilmeli, onlara ulaşılabilir olmalıdır. Bu yüzden bütün uygulamalar hedeflere ve kazanımlara uygun olmalıdır. **Aslında öğretim ilkeleri içerisinde en önemli olan ilkedir.**

2. Öğrenciye Görelik İlkesi: Çağdaş eğitim anlayışında eğitim-öğretim faaliyetlerinin öğrenciye yönelik olması gerekir. **Öğretimde temel öge öğrencidir.** Öğrencinin ilgi, gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır. Öğrencinin fizyolojik, psikolojik özelliklerinin; ilgi ve ihtiyaçlarının, yeteneklerinin göz önünde tutulması öğrenciye görelik ilkesi itibarıyla en gerekli özelliklerin başında gelmektedir. **Bunun olmasını gerektiren asıl sebep, her öğrencinin farklı özelliklere sahip olmasıdır.** Bu yönüyle öğrenciye görelik ilkesi geleneksel yöntemlere tamamen zıttır.

*Bu ilke aynı yaş grubundaki öğrencilerin farklı ilgi, zekâ ve fizyolojik özelliklere sahip olduğunu belirtir ancak aynı yaş grubundaki öğrencilerin aynı gelişim seviyesine sahip olduğunu belirtir. Burayı karıştırmamak gerekir.

***Öğrenciye görelik ilkesi, çoklu zekâ yöntemi ve bireyselleştirilmiş öğretimi en çok savunan ve bunların uygulanması gerektiğini belirten ilkedir.** Öğrencinin gelişim seviyesine uygun bilgi ve materyallerin seçilmesi gerektiğini belirtir. Ayrıca bu ilke, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerektiğini savunur.

3. Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi: Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınmalıdır.

4. Hayatilik İlkesi (Yaşama Yakınlık, İşevurukluk): Eğitim-öğretimin en önemli amacı bireyi hayata hazırlamasıdır. Okul, hayatın bir parçası olmalıdır. Ders konuları, sorunlar, araç gereçler, örnekler yakın çevreden yani hayattan alınmalıdır. Hayatı sınıfa taşımamız. "Öğretim sürecinde, bireyin gereksinim duyacağı yararlı ve kullanılabilir bilgilerin

öğretilmesi önemli bir yer tutar.” görüşünde, öğretimin “yaşama yakınlık” ilkesinin önemi vurgulanmaktadır.

Öğretim süreci içerisinde kazandırılan davranışların gerçek hayatta kullanılabilir olması ve gerçek hayatı kolaylaştırıcı nitelikte olmasını vurgular. Bu ilkeye göre kazandırılmak istenilen davranış eğer öğrencinin gerçek yaşamında bir işe yaramayacaksa eksik, amaçtan yoksun bir kazanım olacaktır.

5. Transfer İlkesi: Öğrenci derste öğrendiğini farklı durumlara ve günlük hayata aktarabilmelidir. Sınıftakini hayata aktarmalıdır. Ör.: Öğrencinin dört işlem becerisini alışverişte kullanması, derste “Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.” kazanımı sonrası, marketten alacağı ürünlerdeki üretim ve son kullanma tarihlerine dikkat etmesi.

Yaşamdakini sınıfa aktarıyorsak: Hayatilik
Sınıftakini yaşama aktarıyorsak: Transfer

6. Yapararak Yaşayarak Öğrenme (Uygulanabilirlik, Aktivite): Bu ilke öğretimde öğrencinin aktif olması, bizzat kendisinin etkin olması gerektiğini ifade eder. Öğrenci eğitim sürecine ne kadar fazla katılır, süreçte ne kadar etkin olursa o kadar başarılı olur. Yapararak ve yaşayarak öğrenme, eğitimde ezberciliği ortadan kaldırır; kalıcı ve etkili öğrenme sağlar. Bu ilke, öğrencinin etkin hâle dönüştürülmesini ve bu sayede kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır. Yine burada duyu organlarının sayısının artışı önemlidir. Ne kadar çok duyu organı için içindeyse öğrenci o kadar iyi anlayacaktır. Öğrencinin yapıp söylediklerinin %90’ını unutmaması ve hatırlaması göz önüne alınırsa bu ilkenin ne kadar önemli olduğu daha da iyi anlaşılacaktır.

7. Ekonomiklik İlkesi: Öğretim hedeflerinin en kısa sürede, en az emek ve maliyetle en verimli şekilde verilmesidir. Bunun için öğretim süreci iyi planlanmalı, kullanılan araç gereç ve materyaller amaca uygun kullanılmalıdır. Ayrıca bilişsel bir hedefi öğretirken yanında duyuşsal bir hedefi de öğretirsek aynı anda iki hedefimizi gerçekleştirmiş oluruz. En az çabayla en fazla hedef davranışın üretilmesini ifade eden ekonomiklik ilkesi, süre ve emeğin minimize edilmesini gerektiğini savunur. Bu ilkeye uyum için öğretim süreci tamamen planlanmalı, öğrencinin zaman ve enerjileri yerinde kullanılmalı; öğretim materyalleri, içerik ve değerlendirme amaca uygun şekilde yapılandırılmalıdır.

8. Aktüalite (Güncellik) İlkesi: Çocuğun hayatın gerçekleriyle karşı karşıya gelmelerini ve yakın çevre, ülke ve dünyada gelişen son olaylara karşı ilgi duymalarını sağlamak için ders konularıyla aktüel (güncel) olay ve sorunlar arasında ilişki kurulmalıdır. Ör.: Türkiye’nin nüfusu konusu işlenirken en son bilgiler öğrencilere aktarılabilir. Doğal afetleri işleyen bir öğretmen dünyada en son yaşanan doğal afete ilişkin haberleri sınıfta okuyabilir. Bir öğretmen, sınıfa o günkü tarihli gazeteyi getirip derse oradaki haberle başlıyorsa o öğretmen aktüalite ilkesinden yararlanmışır.

9. Açıklık (Ayanilik) İlkesi: Açıklık iki anlamda kullanılmaktadır. 1. Öğretmenin kullandığı dilin açık ve anlaşılır olmasıdır. 2. Öğrenmede birden çok duyu organına hitap edebilmektir. Öğrencinin dersi anlaması, öncelikle konuşulan dilin anlaşılır olmasına bağlıdır. Aynı zamanda öğrenmede ne kadar çok duyu organı işe koşulursa o kadar etkili ve tam öğrenme sağlanabilir. Ör. Anlatım yöntemini kullanan bir öğretmen tepegöz, projeksiyon cihazlarını da kullanarak birden çok duyu organına hitap edilebilmektedir. İki şekilde açıklanmaktadır: Anlaşılır, sade ve açık bir dilin kullanılmasıdır. Bir diğer

anlamı da öğretimde ne kadar çok duyu organı işe karışırsa o kadar nesnellik ve açıklık mümkün olmaktadır. Bu ilkeye göre materyal kullanımı nesnellik açısından önemlidir. Ayrıca yaparakyavaşarak öğrenme bu ilkenin en çok desteklediği öğrenme şeklidir.

10. Somuttan Soyuta İlkesi: Bireyin zihinsel gelişimi somuttan soyuta doğru olmaktadır. Somut kavramlar soyut kavramlara göre daha anlaşılır kavramlardır. Bu yüzden önce somut kavramlar daha sonra soyut kavramlar öğretilmelidir. Özellikle ilköğretim birinci kademedede uygulanır. Ör.: Derste öğretmenin araç gereçlerden yararlanarak deney yapması, konu kavrandıktan sonra olayın formülüne yani soyuta geçilmesi... Matematik dersinde önce çubukları kullanarak onluk-birlik kavramını göstermesi, sonra iki basamaklı sayılarla işlem yapılması.

Bu ilke önce elle tutulan, gözle görülen; sonra bunların üzerine soyut kavramların öğretilmesini belirtmektedir. Bu ilke de materyal kullanımını vurgulamaktadır. Burada dikkat etmemiz gereken başka bir husus da soyut öğrenmeler devam etmektedir ancak soyut kavramları somutlaştırma yoluna gidilmektedir.

11. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi: Yeni öğretilecek bilginin, becerinin önceden öğrenilenden hareket ederek öğretilmesini öngörür. Böylece öğrenme kolaylaşmakta ve yeni öğrenilecek bilgi önceki bilgilerle ilişkilendirilerek anlamlı hâle getirilmektedir. Öğretmen derse bir önceki derste işlediği konularla ilgili soru sorarak ya da o konuyu tekrar ederek başlarsa bu ilkeyle hareket etmiştir.

Ön öğrenmeler ve hazırbulunmuşluk göz önünde tutularak bilişsel ve duyuşsal tutumu geliştiren ilkedir. Bildiğinin üstüne bilinmeyenin eklenmesiyle öz güven artırıcı bir ilke olarak karşımıza çıkar. Öğrencinin eski bilgilerle yeni bilgiler arasında köprü kurmasını sağlar ve anlamlandırma gerçekleştirilir.

12. Yakından Uzağa İlkesi: Bu ilkede öğrenmeye yakın çevreden başlanır. Konularla ilgili örnekler yakın çevreden verilir. Çünkü çocuk yakın çevreyle daha ilgilidir. Daha sonra uzak örneklerle doğru hareket edilir. Zamansal ve mekânsal olarak yakın çevreden uzak çevreye doğru giden bir yol izlenmektedir. Örneğin coğrafya dersinde dağları anlatan bir öğretmenin önce yakın çevreden öğrencilerin bildikleri dağları göstermesi, daha sonra o ilde bulunan dağları listelemesi ve Türkiye’de bulunan dağların özelliklerini anlatması bu ilkeye uyduğunu göstermektedir.

13. Basitten Karmaşığa İlkesi: Öğretmen tarafından konular verilirken önce basit konulara ve kavramlara yer verilmesi ve zaman içinde giderek zor ve karmaşık konulara geçilmesi esasına dayanır. Ör.: Matematik dersinde önce bir bilinmeyenli denklemler verilir, daha sonra iki bilinmeyenli denklemlere geçilir.

14. Bütünlük İlkesi: Çocuğun bedensel, duygusal, ruhsal ve sosyal; bütün yönleriyle bir bütün olarak ele alınıp tüm yönleriyle dengeli bir biçimde geliştirilmesine dayanır. Ayrıca konuların da bütünlük içinde öğretilmesi yani derslerin disiplinlerarası yaklaşım ve geniş alan yaklaşımıyla işlenmesi gerekmektedir.

Bireyin bütüncül olarak gelişimini sağlayan bu ilkenin hedefi, öğrencide sadece bilgi genişlemesi yaratmak değil; onun iradesini; duygusal, ahlaki ve sosyal yönelimlerini de harekete geçirerek öğretimde bütünlüğü sağlamaktır. Bu ilkenin üzerinde en çok Brunner durmuş ve bu ilkeyi desteklemiştir.

15. Anlamlılık: Öğrenciler öğrenmeye güdülendiğinde öğrenmeler daha etkili olur. Bunun için öğrenme konularının ne zaman, ne şekilde, ne işe yarayacağı ve önemi açıklanır. Böylece öğrencilerde öğrenmeye yönelik beklenti ve istek oluşur.

16. Tümdengelim: Bir öğrenme konusu önce genel ve ortak özellikleri, sonra da özel ve ayrıntı özellikleri ile verilir.

17. Sosyallik İlkesi: Öğretim ilkeleri konusunun son ilkesi olan sosyallik, öğretim sürecinde insanların sosyalleşmesini ve topluma uyum sağlamasını vurgulamaktadır. Ayrıca özgürlük konusunu da es geçmemektedir.